

Briselē, 2025. gada 5. novembrī
(OR. en)

14929/25

CLIMA 502
ENV 1158

DARBA REZULTĀTI

Sūtītājs: Padomes Ģenerālsekretariāts

Saņēmējs: delegācijas

Iepr. dok. Nr.: 14716/25

Temats: ES iesniegts atjaunināts nacionāli noteiktais devums (NND) Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējai konvencijai par klimata pārmaiņām (UNFCCC)
– apstiprināšana

Pielikumā ir pievienots ES iesniegums par minēto tematu, ko Padome apstiprināja savā 4129. sanāsmē, kas notika 2025. gada 4. un 5. novembrī.

**EIROPAS SAVIENĪBAS PREZIDENTVALSTS DĀNIJAS UN EIROPAS KOMISIJAS
IESNIEGUMS EIROPAS SAVIENĪBAS UN TĀS DALĪBVALSTU VĀRDĀ**

2025. gada 5. novembris

Temats: Eiropas Savienības un tās dalībvalstu nacionāli noteiktais devums

Šim iesniegumam ir četras iedaļas: 1) vispārīga informācija, 2) Eiropas Savienības nacionāli noteiktais devums (NND), 3) progress klimatrīcības jomā un 4) informācija, ko sniedz nolūkā sekmēt NND skaidrību, pārredzamību un izpratni (ISPI).

I. VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA

1. Saskaņā ar lēmumiem, kas pieņemti Pušu konferences (*COP*) 20. sesijā Limā, Eiropas Savienība (ES) un tās dalībvalstis 2015. gada 6. martā iesniedza savu iecerēto nacionāli noteikto devumu (INND) kopā ar pielikumu, kurā ietverta kvantitatīva un kvalitatīva informācija par INND.
2. Kad ES 2016. gada oktobrī ratificēja Parīzes nolīgumu, tās INND kļuva par ES NND, kurā bija izvirzīts mērķrādītājs līdz 2030. gadam panākt visu ekonomiku aptverošu siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju samazinājumu par vismaz 40 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeņiem.

3. ES 2019. gadā nāca klajā ar Eiropas zaļo kursu kā izaugsmes stratēģiju, kas sastāv no politikas iniciatīvu kopuma, ar kuru ES tiek virzīta uz zaļo pārkārtošanos ar mērķi līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti, tās centrā izvirzot sociālo taisnīgumu un solidaritāti un neatstājot novārtā nevienu cilvēku un nevienu vietu. Saskaņā ar Eiropas zaļo kursu visām politikas jomām ir jāpalīdz veicināt cīņu pret klimata pārmaiņām un atbalstīt pasākumus visās ekonomikas nozarēs, kas aptver enerģētiku, transportu, rūpniecību, ēkas, vidi, lauksaimniecību, ilgtspējīgu finansējumu, aprites ekonomiku, veselību u. c.
4. Eiropadome (ES dalībvalstu vai to valdību vadītāji, Eiropadomes priekšsēdētājs un Eiropas Komisijas priekšsēdētāja) 2019. gada decembrī apstiprināja mērķi līdz 2050. gadam panākt klimatneitrālu ES saskaņā ar Parīzes nolīgumu.
5. Eiropas Savienības Padome 2020. gada 5. martā pieņēma ES un tās dalībvalstu ilgtermiņa zemas SEG attīstības stratēģiju, kurā atspoguļots šis klimatneitralitātes mērķis, un iesniedza to *UNFCCC* sekretariātam.
6. Eiropadome 2020. gada 11. decembrī apstiprināja jaunu un vērienīgāku ES klimata mērķrādītāju 2030. gadam, kas piemērojams ES un tās 27 dalībvalstīm, proti, “līdz 2030. gadam panākt neto iekšzemes samazinājumu SEG emisijām vismaz par 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni”, un 2020. gada 18. decembrī iesniedza to *UNFCCC* sekretariātam kā atjauninātu un pastiprinātu NND ¹.

¹ https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2022-06/EU_NDC_Submission_December%202020.pdf.

7. ES 2021. gada 30. jūnijā pieņēma regulu, kas pazīstama kā Eiropas Klimata akts ², kurā noteikts saistošs mērķis vēlākais līdz 2050. gadam ES panākt klimatneitralitāti un pēc tam – negatīvu emisijas bilanci un kura izveido klimatneitralitātes panākšanas tiesisko regulējumu. Šī regula apstiprināja SEG neto emisiju iekšzemes samazinājumu vismaz par 55 % līdz 2030. gadam salīdzinājumā ar 1990. gadu, nosakot to par juridiski saistošu mērķrādītāju. Turklāt ar to grozīja esošo regulējumu, lai izveidotu Eiropas Zinātnisko konsultatīvo padomi klimata pārmaiņu jautājumos – vecāko zinātnisko ekspertu neatkarīgu struktūru, kuras uzdevums ir sniegt informāciju ES lēmumu pieņemšanas procesā saistībā ar klimatiskajām iecerēm.
8. ES 2023. gada 16. oktobrī iesniedza atjauninātu NND, proti, līdz 2030. gadam panākt SEG neto emisiju samazinājumu vismaz par 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeņiem, kurā tika ietverta pilnīga ISPI informācija, tostarp informācija par politikas satvariem (t. i., paketi “Gatavi mērķrādītājam 55 %” (FF55)), pieņēmumiem un metodiku, kas ir NND īstenošanas pamatā.
9. Eiropas Komisija 2024. gada 6. februārī publicēja paziņojumu par ES klimata mērķrādītāju 2040. gadam ³, tostarp ieteikumu 2040. gada starpposma mērķrādītājam, ņemot vērā Eiropas Zinātniskās konsultatīvās padomes klimata pārmaiņu jautājumos zinātniskos ieteikumus, un detalizētu ietekmes novērtējumu un ziņojumu par oglekļa budžetu ⁴.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1119 (2021. gada 30. jūnijs), ar ko izveido klimatneitralitātes panākšanas satvaru.

³ EUR-Lex – 52024DC0063 – LV – EUR-Lex.

⁴ <https://climate-advisory-board.europa.eu/reports-and-publications/scientific-advice-for-the-determination-of-an-eu-wide-2040/scientific-advice-for-the-determination-of-an-eu-wide-2040-climate-target-and-a-greenhouse-gas-budget-for-2030-2050.pdf/@/download/file>.

10. Eiropas Komisija 2025. gada 29. janvārī publicēja paziņojumu “ES konkurētspējas kompass”, kurā izklāstīti pasākumi, kuru nolūks ir veidot un stiprināt vienoto tirgu, tostarp veicinot pieprasījumu pēc tādiem produktiem un pakalpojumiem, kas būs svarīgi nākotnes ekonomikā. Tā arī turpmāk veicinās augstus patērētāju aizsardzības standartus, sociālo tirgus ekonomiku un dekarbonizāciju kā neatņemamu Eiropas konkurētspējas sastāvdaļu. Paziņojumā arī uzsvērts, ka klimata pārmaiņas un ekstrēmi laikapstākļu notikumi arvien vairāk apdraud ekonomisko drošību, un atzīts, ka ir jāpielāgojas nenovēršamajai klimata pārmaiņu ietekmei.
11. Paziņojumā “Tīras rūpniecības kurss”, ko Eiropas Komisija publicēja 2025. gada 26. februārī, ir izklāstīti Eiropas Komisijas plāni paātrināt dekarbonizāciju, tajā pašā laikā ar stratēģiskās noturības un konkurētspējas palielināšanas palīdzību nodrošinot, lai ražošanai Eiropā ir nākotne.
12. Eiropas Komisija 2025. gada 2. jūlijā ierosināja grozījumu ES Klimata aktā, nosakot saistošu ES neto emisiju samazinājuma mērķrādītāju 2040. gadam 90 % apmērā, tostarp iespējamu ierobežotu augstas kvalitātes starptautisko kredītu ieguldījumu saskaņā ar Parīzes nolīguma 6. pantu.
13. ES Padome 2025. gada 5. novembrī vienojās par savu nostāju attiecībā uz Eiropas Komisijas priekšlikumu, ar ko groza ES Klimata aktu ⁵, tostarp par juridiski saistošu neto emisiju samazināšanas mērķrādītāju 2040. gadam un atbilstīgu augstas kvalitātes starptautisko kredītu ieguldījumu saskaņā ar Parīzes nolīguma 6. pantu tā, lai tas būtu gan vērienīgi, gan rentabli. Pēc 2040. gada mērķrādītāja noteikšanas un saskaņā ar paredzēto tiesību aktu pārskatīšanu Eiropas Komisija izstrādās priekšlikumus politikas satvaram, kas vajadzīgs, lai taisnīgi un izmaksu ziņā efektīvi sasniegtu 2040. gada mērķrādītāju.

⁵ Gaidot likumdevēju galīgo vienošanos.

II. ES UN TĀS DALĪBVALSTU NACIONĀLI NOTEIKTAIS DEVUMS

14. Ar šo iesniegumu un, pamatojoties uz pirmās globālās izsvēršanas (*GST*) rezultātiem, ES pirms *COP 30* paziņo sekojošu NND, kas atspoguļo progresu, kurš pārsniedz tās pašreizējo NND, un lūdz *UNFCCC* sekretariātu šo NND un attiecīgo šajā iesniegumā ietverto informāciju iekļaut NND kopsavilkuma ziņojumā.
15. Reaģējot uz lēmumu 6/CMA.3 par kopīgiem NND termiņiem un lēmumu 1/CMA.5 par *GST*, ES un tās dalībvalstis, rīkojoties kopīgi, tiecas panākt *indikatīvu* ieguldījumu, proti, SEG neto emisiju samazinājumu par 66,25–72,5 % līdz 2035. gadam salīdzinājumā ar 1990. gadu. Tas ir balstīts uz indikatīvajām lineārajām trajektorijām no ES klimata mērķrādītājiem 2030. un 2050. gadam, no vienas puses, un no ES klimata mērķrādītāja 2030. gadam un 2040. gada klimata mērķrādītāja no Eiropas Savienības Padomes nostājas, no otras puses.
16. Sekretariāts tiek lūgts šo NND kā aktīvu NND saglabāt NND reģistrā kā ES un katras tās dalībvalsts NND un pašreizējo NND saglabāt reģistrā kā aktīvu NND 2030. gadam. Abi NND būtu skaidri jāatspoguļo ES un katras tās dalībvalsts NND reģistra ieraksta lapā.

III. ES UN TĀS DALĪBVALSTU PROGRESS KLIMATRĪCĪBAS JOMĀ

17. Kopumā provizoriskie dati par 2023. gadu liecina, ka ES neto SEG emisijas pašlaik atbilst lineāram samazinājumam no 2020. gada līdz ES 2030. gada mērķrādītājam – samazināt SEG emisijas vismaz par 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeņiem. ES emisiju samazinājumi 2023. gadā ir nepārprotami saistīti ar enerģētikas pārkārtošanas paātrināšanos, nodrošinot stabilu pamatu nākotnei un vairojot pārliecību, ka ES var sasniegt savus klimata mērķrādītājus taisnīgā un konkurētspējīgā veidā. ES emisiju samazinājumi ir saderīgi ar zinātni un Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes (*IPCC*) sestā novērtējuma ziņojuma scenārijiem, un aicinājumu līdz 2030. gadam pamatīgi, strauji un noturīgi samazināt globālās SEG emisijas par 43 % salīdzinājumā ar 2019. gada līmeņiem.

a) ES devums globālajos centienos, par kuriem panākta vienošanās pirmās globālās izsvēršanas iznākumā

18. Pirmās globālās izsvēršanas (*GST*) iznākums, par kuru tika panākta vienošanās *COP 28* Dubaijā, nodrošināja konkrētas darbības, lai paātrinātu vērienīgos centienus atbalstīt energosistēmu pārveidi, nenovirzoties no izvirzītā mērķa – sasniegt 1,5 °C temperatūras ierobežojumu. Visas Puses pirmo reizi atzīst, ka klimata krīzes risinājuma un Parīzes nolīguma sekmīgas īstenošanas pamatā ir atteikšanās no fosilā kurināmā un energosistēmu dekarbonizācija.
19. Globālajā izsvēršanā tika arī akcentēts, cik svarīgi ir saglabāt, aizsargāt un atjaunot dabu un ekosistēmas nolūkā sasniegt Parīzes nolīgumā nosprausto temperatūras mērķi, tostarp pastiprinot centienus, lai līdz 2030. gadam apturētu un padarītu atgriezenisku atmežošanu un meža degradāciju, kā arī saglabāt citas sauszemes un jūras ekosistēmas, kas darbojas kā SEG piesaistītāji un krātuves, un saglabāt biodaudzveidību.
20. Globālajā izsvēršanā tika atzīmēts, cik svarīgi ir pāriet uz ilgtspējīgu dzīvesveidu un ilgtspējīgiem patēriņa un ražošanas modeļiem centienos risināt klimata pārmaiņu problēmu, tostarp izmantojot aprites ekonomikas pieejas.
21. Globālajā izsvēršanā izskanēja mudinājums, lai Puses sagatavotu vērienīgus, visu tautsaimniecību aptverošus NND, kas attiecas uz visām SEG un būtu saskanīgi ar globālās sasilšanas ierobežošanu līdz 1,5 °C.
22. Visas Puses tiek aicinātas sniegt ieguldījumu visos globālajos centienos, par kuriem panākta vienošanās globālajā izsvēršanā, atzīstot, ka ir pamatīgi, strauji un noturīgi jāsamazina SEG emisijas saskaņā ar 1,5 °C scenārijiem.

23. Turpmāk ir sniegti piemēri tam, kā ES sniedz ieguldījumu šajos globālajos centienos.

i) Līdz 2030. gadam trīskāršot atjaunīgās enerģijas jaudu globālā mērogā un divkāršot energoefektivitātes uzlabojumu globālo vidējo gada rādītāju

24. ES vienojās izvirzīt vērienīgākus mērķus attiecībā uz enerģijas ietaupījumu, nosakot augstāku mērķrādītāju – līdz 2030. gadam ES līmenī samazināt enerģijas galapatēriņu par 11,7 % salīdzinājumā ar ES 2020. gada atsauces scenārija prognozēm – un jaunu mērķrādītāju, lai nodrošinātu, ka atjaunīgo energoresursu enerģijas īpatsvars ES enerģijas bruto galapatēriņā 2030. gadā ir vismaz 42,5 %, līdztekus papildu centieniem palielināt atjaunīgo energoresursu enerģijas īpatsvaru ES enerģijas bruto galapatēriņā 2030. gadā līdz 45 %. Šīs vērienīgās ieceres, kas pieņemtas plāna *REPowerEU* ietvaros, lai pakāpeniski izbeigtu atkarību no Krievijas fosilā kurināmā, ES paātrinās enerģētikas pārkārtošanu, jo atjaunīgā enerģija un energoefektivitāte, kā arī enerģijas ietaupījums ir visefektīvākie mehānismi, ar kuriem palielināt ES enerģētisko drošību un veicināt progresu ceļā uz klimatneitralitāti gan īstermiņā, gan ilgtermiņā.

25. Galvenais Eiropas mainīgās energoresursu struktūras virzītājspēks ir strauja atjaunīgās enerģijas jaudas uzstādīšana. ES 2023. gadā izbūvēja 50 gigavatus (GW) jaunas saules enerģijas jaudas, kas ir augstākais rādītājs līdz šim brīdim, un 15 GW jaunas vēja enerģijas jaudas. Kopējā saules un vēja enerģijas jauda ES 2023. gadā bija gandrīz 480 GW ⁶, un papildus tai varam pievienot 152 GW uzstādītās hidroenerģijas jaudas. Saskaņā ar *ENTSO-E* jaunāko pieejamo informāciju ⁷ 2024. gadā ES ir pievienoti vismaz 46 GW jaunas saules enerģijas jaudas un 14 GW vēja enerģijas jaudas ⁸. Lai integrētu un stimulētu elektroapgādes drošību, ES ir noteikusi elektrotīklu starpsavienojumu mērķrādītāju vismaz 15 % apmērā līdz 2030. gadam ⁹.

⁶ Eurostat “Elektroenerģijas ražošanas jauda sadalījumā pa galvenajām degvielu grupām un operatoriem”.

⁷ ENTSO-E pārredzamības platforma.

⁸ Šī ir aplēse, kurā nav iekļauta sistēmai pievienotā ārpuslīkla jauda. [ENTSO-E elektroenerģijas statistika “Neto ražošanas jauda”](#).

⁹ Tas nozīmē, ka katrai ES dalībvalstij vajadzētu būt izveidotai elektroenerģijas infrastruktūrai, kas tai ļautu no kaimiņos esošajām ES dalībvalstīm importēt vismaz 15 % no elektroenerģijas ražošanas jaudas tās teritorijā.

26. Ar Atjaunojamo energoresursu direktīvu tiek ieviests saistošs mērķrādītājs attiecībā uz nebioloģiskas izcelsmes atjaunīgajām degvielām (*RFNBO*), ko izmanto enerģijas galapatēriņam un neenerģētiskām vajadzībām rūpniecības sektorā. Līdz 2030. gadam vismaz 42 % un līdz 2035. gadam – vismaz 60 % ūdeņraža, ko rūpniecībā izmanto enerģijas galapatēriņam un neenerģētiskām vajadzībām, būtu jāiegūst no atjaunīgajiem energoresursiem. Direktīvā ir arī noteikts indikatīvs mērķrādītājs – palielināt atjaunojamo energoresursu vidējo īpatsvaru enerģijas galapatēriņam un neenerģētiskām vajadzībām rūpniecības sektorā par 1,6 procentpunktiem. Turklāt tajā ir noteikts apakšmērķrādītājs, proti, 5,5 % moderno biodegvielu, biogāzes un atjaunīgo degvielu no *RFNBO* patēriņa transporta nozarē, no kuriem vismaz 1 % vajadzētu būt *RFNBO*.
27. Ēku sektorā: indikatīvs mērķrādītājs, lai panāktu 49 % atjaunojamo energoresursu enerģijas īpatsvaru līdz 2030. gadam, līdztekus siltumapgādes un aukstumapgādes mērķrādītājiem, kas paredz ikgadēju palielinājumu par 0,8 procentpunktiem līdz 2025. gadam un par 1,1 procentpunktu no 2026. līdz 2030. gadam.
28. Reaģējot uz šiem pasākumiem, 2023. gadā atjaunojamie energoresursi veidoja līdz 45,3 % no elektroenerģijas bruto patēriņa ES, kas ir par vairāk nekā 4 procentpunktiem vairāk nekā iepriekšējā gadā (41,2 % 2022. gadā). 2023. gadā atjaunīgā enerģija bija vadošais elektroenerģijas ražošanas avots (44 %). Tiek lēsts, ka 2024. gadā atjaunīgās elektroenerģijas ražošana palielinājās līdz 47 % no neto elektroenerģijas ražošanas ES.
29. Ar Energoefektivitātes direktīvu tiek ieviests arī pienākums publiskajam sektoram būt par paraugu. ES publiskajām struktūrām katru gadu ir jāsamazina kombinētais kopējais enerģijas galapatēriņš vismaz par 1,9 % salīdzinājumā ar 2021. gadu un katru gadu jāatjauno vismaz 3 % no to apsildāmo un/vai dzesējamo ēku kopējās platības.
30. 2023. gadā enerģijas galapatēriņš samazinājās līdz 894 miljoniem tonnu naftas ekvivalenta, kas ir par 5,7 % mazāk nekā 2021. gadā ¹⁰.

¹⁰ Eurostat.

ii) Paātrināt centienus pakāpeniski samazināt ogļu elektroenerģijas ražošanu bez akmeņogļu izmešu mazināšanas

31. ES un tās dalībvalstis vienojās, ka enerģētikas nozarei jau labu laiku pirms 2050. gada vajadzētu būt lielākoties brīvai no fosilā kurināmā, uzsverot, cik būtiski ir censties panākt, lai 2030. gados globālā elektroenerģijas sistēma būtu pilnībā vai lielākoties dekarbonizēta, nepieļaujot jaunu ieguvu no akmeņoglēm ¹¹.
32. No akmeņoglēm 2024. gadā tika saražoti 11 % no ES elektroenerģijas, kas ir līdz šim zemākais šā fosilā kurināmā īpatsvars ¹². Saules enerģija (304 TWh) 2024. gadā pirmo reizi pārsniedza akmeņogļu jaudu (269 TWh), kas nozīmē, ka akmeņogles ir samazinājušās no trešā lielākā enerģijas avota 2019. gadā līdz 6. lielākajam 2024. gadā ¹³.

iii) Visā pasaulē paātrināt centienus virzībā uz neto bezemisiju energosistēmām, izmantojot bezoglekļa un mazoglekļa degvielas krietni vien pirms gadsimta vidus vai aptuveni līdz gadsimta vidum

33. 2023. gadā primāro energoresursu struktūru ES, proti, pieejamo energoresursu klāstu, veidoja pieci dažādi avoti: jēlnafta un naftas produkti (36 %), dabasgāze (21 %), atjaunīgā enerģija (20 %), kodolenerģija (12 %) un cietais fosilais kurināmais (10 %) ¹⁴.
34. Dekarbonizācijai rūpniecības sektorā ir izšķiroši svarīga nozīme, lai sasniegtu Parīzes nolīguma mērķus. Eiropa paātrina savu rūpniecības dekarbonizāciju un uzņemas vadošo lomu, lai izvairītos no emisiju iestrēdzes grūti dekarbonizējamās rūpniecības sektoros, izstrādājot, paplašinot un izvēršot gandrīz nulles līmeņa tehnoloģijas, cita starpā ar tīras rūpniecības kursa starpniecību. ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ETS 1) nozarei rada svarīgu finansiālu stimulu dekarbonizācijai, kā rezultātā laikposmā no 2005. līdz 2023. gadam rūpniecības sektorā SEG emisijas bija gandrīz -50 % ¹⁵.

¹¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14285-2023-INIT/lv/pdf>.

¹² *Fraunhofer* uz *ENTSO-E* pārredzamības platformas bāzes.

¹³ [European Electricity Review 2025 | Ember](#)

¹⁴ *Eurostat*.

¹⁵ 2024. gada ziņojums par oglekļa tirgu: stabils un sekmīgi funkcionējošs tirgus, kas samazina elektroenerģijas un rūpniecības iekārtu radītās emisijas līdz vēsturiskajam samazinājumam par 16,5 % – Eiropas Komisija.

35. ES ir vienojusies par “FuelEU Maritime” un “RefuelEU Aviation” priekšlikumiem, lai pilnveidotu jūrniecības un aviācijas emisiju tirdzniecību nolūkā atbalstīt sektoru pāreju uz ilgtspējīgām gaisa un jūras kuģu degvielām.
36. Iniciatīva “FuelEU Maritime” nosaka maksimālās gada vidējās SEG intensitātes robežvērtības attiecībā uz enerģiju, ko patērē kuģi, kuru bruto tilpība pārsniedz 5000 tonnas un kuri piestāj Eiropas ostās, neatkarīgi no to karoga. Mērķrādītāji nodrošinās, ka sektorā izmantoto degvielu SEG intensitāte laika gaitā pakāpeniski samazināsies, sākot ar 2 % samazinājumu līdz 2025. gadam, 14,5 % samazinājumu līdz 2035. gadam un sasniedzot pat 80 % samazinājumu līdz 2050. gadam.
37. “ReFuelEU Aviation” veicina ilgtspējīgu aviācijas degvielu (*SAF*) plašāku izmantojumu. Tajā ir noteiktas prasības, saskaņā ar kurām aviācijas degvielas piegādātājiem ir pakāpeniski jāpalielina ES lidostās piegādātajā tradicionālajā aviācijas degvielā iejaukto *SAF* īpatsvars līdz 2 % no 2025. gada un līdz 70 % no 2050. gada ¹⁶.
- iv) Taisnīgi, sakārtoti un godīgi atteikties no fosilā kurināmā energosistēmās, paātrinot rīcību šajā kritiskajā desmitgadē, lai līdz 2050. gadam panāktu neto nulles emisiju līmeni saskaņā ar zinātnes atziņām**
38. ES un tās dalībvalstis uzsvēra, ka ir svarīgi globālā mērogā panākt pakāpenisku atteikšanos no fosilā kurināma, kas ražots bez izmešu mazināšanas, un to, ka šāda kurināmā izmantošanas patēriņa maksimums un samazināšanās jau tiek sasniegti šajā desmitgadē, lai panāktu nepieciešamo klimata pārmaiņu mazināšanu, kā norādījusi Klimata pārmaiņu starpvaldību padome (*IPCC*). ES un tās dalībvalstis arī uzsvēra – ir būtiski, lai jau labu laiku pirms 2050. gada enerģētikā lielākoties netiktu izmantots fosilais kurināmais, un ir būtiski censties panākt, lai 2030. gados globālā elektroenerģijas sistēma būtu pilnībā vai lielākoties dekarbonizēta, nepieļaujot jaunu ieguvu no akmeņoglēm, jo šajā nozarē jau ir plaši pieejami izmaksu ziņā efektīvi nulles emisiju pasākumi, kas cita starpā sniedz daudzus ieguvumus ilgtspējīgai attīstībai, cilvēku veselībai un gaisa kvalitātei, darbvietu radīšanai, kā arī enerģētiskajai drošībai, un pakāpeniski izbeigt pašreizējo globālo ogļu elektroenerģijas ražošanu bez izmešu mazināšanas energosistēmās tā, lai 1,5 °C temperatūras mērķis paliktu sasniedzams.

¹⁶ https://transport.ec.europa.eu/transport-modes/maritime/decarbonising-maritime-transport-fueleu-maritime_en.

39. ES un tās dalībvalstis izceļ, ka globālajiem atjaunīgās enerģijas un energoefektivitātes mērķrādītājiem ir jāiet kopsolī ar enerģijas ietaupījumiem un pakāpenisku atteikšanos no fosilo degvielu enerģijas ražošanas un patēriņa globālā mērogā. ES un tās dalībvalstis šos vispārējos mērķrādītājus ir balstījušas konkrētā politikā un pasākumos, kas vērsti uz ekoloģisko plānošanu.
40. Tiek lēsts, ka 2024. gadā no bezemisiju avotiem tika saražoti 73 % ES elektroenerģijas, no kuras 47,3 % bija no atjaunīgajiem energoresursiem ¹⁷ un 23,4 % – no kodolenerģijas ¹⁸. Vēja un hidroenerģija veidoja vairāk nekā divas trešdaļas no kopējās elektroenerģijas, kas saražota no atjaunīgajiem energoresursiem (attiecīgi 39 % un 30 %), savukārt atlikusī trešdaļa elektroenerģijas, kas ražota no atjaunīgajiem energoresursiem, bija saražota no saules (22 %), kurināmā (8 %) un tikai aptuveni 0,5 % no ģeotermālās enerģijas.
41. Pieprasījums pēc dabasgāzes laikposmā no 2022. gada augusta līdz 2024. gada decembrim samazinājās par 18 % (salīdzinājumā ar piecu gadu vidējo rādītāju pirms krīzes), pārsniedzot brīvprātīgo 15 % mērķrādītāju ¹⁹.
42. Transporta nozarē dekarbonizācija tiek atbalstīta ar tiesību aktu kopumu. Šajā tiesību aktu kopumā ietilpst tiesību akti par vieglo automobiļu, furgonu un lielas noslodzes transportlīdzekļu emisiju samazināšanu ²⁰ un emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu, kas papildus ēkām pievēršas fosilā kurināmā emisijām autotransportā ²¹ (ETS 2).

¹⁷ Eurostat.

¹⁸ Eurostat.

¹⁹ REPowerEU – 2 gadus vēlāk (europa.eu).

²⁰ Plašāku informāciju sk. tālāk 54. punktā.

²¹ Plašāku informāciju sk. tālāk 55. punktā.

- v) **Paātrināt bezemisiju un mazemisiju tehnoloģijas, tostarp atjaunīgos energoresursus, kodoltehnoloģijas, emisiju samazināšanas un piesaistes tehnoloģijas, piemēram, oglekļa uztveršanu, izmantošanu un uzglabāšanu, jo īpaši grūti dekarbonizējamās nozarēs, un mazoglekļa ūdeņraža ražošanu**
43. ES un tās dalībvalstis uzsver, ka emisiju samazināšanas tehnoloģijas, kas nerada būtisku kaitējumu videi, pastāv ierobežotā apmērā un ir jāizmanto, lai samazinātu emisijas galvenokārt grūti dekarbonizējamās nozarēs, un ka piesaistes tehnoloģijām ir jāveicina globālas negatīvas emisijas, un pasvītro, ka tās nevajadzētu izmantot, lai aizkavētu klimatrīcību nozarēs, kurās ir pieejamas reāli īstenojamas, efektīvas un izmaksu ziņā efektīvas mitigācijas alternatīvas, jo īpaši šajā izšķiroši svarīgajā desmitgadē.
44. ES uzsver – kad Puses nacionāli noteiktā veidā īsteno visus ar enerģētiku saistītos globālos centienus, par kuriem panākta vienošanās globālās izsvēršanas ietvaros, vienlaikus respektējot katras valsts energoresursu struktūru, tās ir aicinātas sniegt devumu globālajos centienos paātrināt bezemisiju un mazemisiju tehnoloģijas. Piemēram, 2023. gadā atjaunojamie energoresursi nodrošināja 44 % un kodolspēkstacijas nodrošināja 23 % no kopējā elektroenerģijas ražošanas apjoma ES.
45. ES atzīst progresu, kas panākts emisiju samazināšanas tehnoloģiju izstrādē, un to potenciālo lomu nākotnē emisiju samazināšanā galvenokārt no grūti dekarbonizējamām nozarēm, lai paātrinātu dekarbonizāciju un līdz 2050. gadam panāktu klimatneitralitāti.
46. Eiropas Komisijas prognozes, kas atspoguļo Atjaunojamo energoresursu direktīvā noteiktos ES *RFNBO* mērķrādītājus, liecina, ka līdz 2030. gadam atjaunīgā ūdeņraža patēriņš būs 3–4 miljoni tonnu H₂.
47. Eiropas Komisija strādā pie tā, lai līdz 2026. gadam izveidotu ES CO₂ agregēšanas platformu, kas atbalstītu uzņēmumus, kuri uztver CO₂, lai iepirktu CO₂ vērtības ķēdes pakalpojumus.
48. Eiropas Komisija strādā pie tā, lai publiskajā iepirkumā ieviestu ar cenu nesaistītus kritērijus, kas būtu skaidrs stimuls ražotājiem palielināt ilgtspējīgu un noturīgu ražošanu, pamatojoties uz pieredzi, kas gūta, tīro tehnoloģiju jomā īstenojot Neto nulles emisiju industrijas aktu. 2025. gadā tiks publicēts Rūpniecības dekarbonizācijas paātrināšanas akts, lai izveidotu mazoglekļa produktu marķējumu, un 2026. gadā tiks ierosināts pārskatīt publiskā iepirkuma satvaru.

- vi) **Paātrināt un būtiski samazināt ar oglekļa dioksīdu nesaistītas emisijas globālā mērogā, arī un jo īpaši metāna emisijas līdz 2030. gadam**
49. Ar ES Fluorēto siltumnīcefekta gāzu regulu, kas stājās spēkā 2024. gadā, ir ieviesti stingrāki ierobežojumi daļēji halogenētu fluorogļūdeņražu (*HFC*) izmantošanai, tostarp ievērojami stingrāks ES *HFC* izmantošanas pakāpeniskas samazināšanas grafiks un juridiski saistoša apņemšanās līdz 2050. gadam *HFC* izmantošanu izbeigt pilnībā.
50. Saskaņā ar pieņemumiem ES Metāna regulai, kuras mērķis ir samazināt metāna emisijas ES un visā pasaulē, apvienojumā ar *FF55* pieņemumiem 77 % no metāna emisijām no ES naftas, gāzes un ogļu sektora, kas prognozētas 2030. gadam, var samazināt izmaksu ziņā efektīvi ²². Jautājums par metāna emisijām no lauksaimniecības tiek risināts ar Kopīgo centienu regulu.
51. Turklāt ES Metāna regula apvienojumā ar *FF55* arī tieši darbosies pie tā, lai kvantitatīvi izteiktu un likvidētu ievērojami lielākas metāna emisijas, kas saistītas ar ES fosilā kurināmā patēriņu, bet rodas ārpus ES. Ne šo emisiju mērogs, ne ar šo rīcību saistītie emisiju samazinājumi nav skaidri zināmi, tomēr saskaņā ar privātā sektora aplēsēm 2022. gadā tie ir 6,5 miljoni tonnu metāna emisiju (193,7 miljoni tonnu CO₂ ekv.), un tieši attiecināmais samazinājums ir 1,9 miljoni tonnu metāna 2031. gadā (56,62 miljoni tonnu CO₂ ekv.), kas papildina ierastās darbības samazinājumu 2,8 miljonu tonnu metāna (83,44 miljoni tonnu CO₂ ekv.) apmērā ²³.
52. Plašākā nozīmē ES tiešā veidā palīdz metāna emisijas kvantificēt un tās globālā mērogā mazināt, tostarp kā globālā metāna emisiju mazināšanas solījuma līdzpriekšsēdētāja un nozīmīga starptautiskās metāna rīcības finansētāja tieši un ar *UNEP* Starptautiskās metāna emisiju observatorijas un Klimata un tīra gaisa koalīcijas starpniecību.

²² ES Metāna regula ([2024/1787](#)), 6. apsvērums.

²³ *Rystad Energy/Clean Air Task Force* “[Impact of EU methane Import Performance standard](#)” [ES metāna importa snieguma standarta ietekme], 2023. gada 13. novembris, 44. slaidis. CO₂e konvertētas, izmantojot 29,8 *GWP*100, balstoties uz *IPCC* 6. novērtējuma ziņojuma vadlīnijām attiecībā uz fosilo metānu.

vii) Paātrināt autotransporta emisiju samazināšanu dažādos veidos, tostarp attīstot infrastruktūru un strauji ieviešot bezemisiju un mazemisiju transportlīdzekļus

53. ES dalībvalstīm ir juridiski saistoši mērķrādītāji 2030. gadam, lai samazinātu SEG emisijas nozarēs, tostarp iekšzemes transporta, lauksaimniecības, atkritumu un ēku sektorā saskaņā ar Kopīgo centienų regulu ²⁴. ES pieņēma tiesību aktus, lai atsevišķā emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā (ETS 2) ²⁵ aptvertu autotransporta un ēku sektorus un vēl citus sektorus, galvenokārt mazo rūpniecību, kas nav iekļauta ETS 1 ²⁶.
54. ES pieņēma tiesību aktus, lai no 2030. gada (par bāzlīniju ņemot 2021. gadu) CO₂ emisijas samazinātu par 55 % jauniem vieglajiem automobiļiem un par 50 % – jauniem furgoniem, savukārt pēc 2035. gada ir noteikts CO₂ emisiju samazinājums par 100 % gan jauniem vieglajiem automobiļiem, gan furgoniem. Turklāt ES pieņēma arī tiesību aktus, lai jaunu lielas noslodzes transportlīdzekļu CO₂ emisijas samazinātu par 45 % no 2030. gada, par 65 % no 2035. gada, par 90 % – no 2040. gada, ar konkrētu apakšmērķrādītāju, proti, emisiju samazinājumu par 90 % līdz 2030. gadam un par 100 % – līdz 2035. gadam pilsētas autobusiem (par pamatu ņemot 2019. gada bāzlīniju).
55. 2023. gadā baterijas elektrotansportlīdzekļi bija populārākā alternatīva benzīna un dīzeļdzinēja automobiļiem un veidoja vairāk nekā 14,6 % no visiem jaunajiem automobiļiem, kas pārdoti ES. No elektrotīkla uzlādējami hibrīdelektriskie automobiļi veidoja vēl 7,7 %. Tātad tagad vairāk nekā katru piekto jauno automobili, ko pārdod Eiropā, var uzlādēt ar elektrību.
56. Lai gan visu tautsaimniecību aptverošas SEG emisijas ES nepārprotami samazinās, transporta emisijas joprojām ievērojami pārsniedz 1990. gada līmeņus. Autotransports rada gandrīz trīs ceturtdaļas no kopējām transporta SEG emisijām, ieskaitot starptautisko aviāciju un jūrniecību, un 30 % no kopējām neto SEG emisijām, ieskaitot starptautisko aviāciju un jūrniecību. Lielāko daļu SEG emisiju uz ceļiem rada mazas noslodzes transportlīdzekļi: vieglie automobiļi un – mazākā mērā – furgoni veidoja vairāk nekā 70 % no šādām emisijām.

²⁴ [Publikāciju birojs.](#)

²⁵ https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/ets2-buildings-road-transport-and-additional-sectors_en.

²⁶ Konteksts sniegts b) iedaļā “Progress, kas panākts, īstenojot ES 2030. gada NND”.

57. ES 2023. gadā pieņēma tiesību aktus par alternatīvo degvielu infrastruktūras ieviešanu, lai atbalstītu pāreju uz ilgtspējīgākiem transporta veidiem un liktu ES virzīties uz transporta nozares pilnīgu dekarbonizāciju līdz 2050. gadam. Regulā ir izklāstīti vairāki obligāti nacionālie mērķrādītāji, kas jāizpilda, ieviešot ceļu transportlīdzekļiem, peldlīdzekļiem un stāvošiem gaisa kuģiem paredzētu alternatīvo degvielu infrastruktūru ES.
58. ES atzīst, ka dzelzceļa infrastruktūra, sabiedriskais transports un aktīva mobilitāte ir nozīmīgi ietekmes līdzekļi, lai sekmētu modālo pārvirzi un galu galā samazinātu autotransporta radītās emisijas. 2023. gadā dzelzceļa transportā tika reģistrēti 429 miljardi pasažierkilometru, kas liecina par pieaugumu salīdzinājumā ar 386 miljardiem 2022. gadā (+ 11,2 %). Tas ir lielākais skaits, par ko ziņojuši galvenie dzelzceļa uzņēmumi kopš datu vākšanas sākuma 2004. gadā.

viii) Pēc iespējas drīz pakāpeniski izbeigt tādu fosilo degvielu subsidēšanu, kuras nav risinājums enerģētiskās nabadzības novēršanai vai taisnīgas pārkārtošanās nodrošināšanai

59. ES un tās dalībvalstis ir paudušas aicinājumu pēc iespējas drīz pakāpeniski izbeigt tādu fosilo degvielu subsidēšanu, kuras nav risinājums enerģētiskās nabadzības novēršanai vai taisnīgas pārkārtošanās nodrošināšanai. Šī apņemšanās ir atkārtoti apstiprināta vairākos Padomes secinājumos un ir atspoguļota juridiskajos instrumentos, piemēram, Energoefektivitātes direktīvā ²⁷, kurā dalībvalstis tiek aicinātas likvidēt tās fosilā kurināmā subsīdijas, kas nav saderīgas ar klimatneitralitātes mērķi.
60. Pašreizējās subsīdijas ir noteiktas ES mēroga sistēmā, kurā oglekļa cenas noteikšana ir pakāpeniski paplašināta attiecībā uz visu ekonomiku. Tāpēc šīm subsīdijām ir bijusi nozīme arī netraucētas klimatiskās pārkārtošanās atbalstīšanā, jo īpaši galvenajās neaizsargātajās nozarēs.

²⁷ Direktīva (ES) 2023/1791.

61. Fosilo degvielu subsīdijas Eiropas Savienībā 2015.–2021. gadā bija joprojām relatīvi stabilas (aptuveni 57–62 miljardi EUR) un samazinājās tieši pirms 2022. gada enerģētiskās krīzes ²⁸.
62. Šī pozitīvā tendence izbeidzās, kad krīzes laikā subsīdijas tika palielinātas, lai mazinātu nepieredzēti augsto enerģijas cenu ietekmi uz enerģijas pieejamību cenas ziņā iedzīvotājiem/uzņēmumiem. Rezultātā fosilo degvielu subsīdijas palielinājās par gandrīz 120 % 2022. gadā (136 miljardi EUR) un turpināja palielināties, kaut arī 2023. gadā bija vērojams zināms samazinājums (111 miljardi EUR), jo daudzi krīzes pasākumi tika papildzināti joprojām augsto cenu dēļ salīdzinājumā ar vēsturiskajiem cenu līmeņiem. Tomēr gandrīz puse no šiem pasākumiem (43 %) ir pagaidu pasākumi un līdz 2025. gada beigām tiks izbeigti.
63. Eiropas Komisijas 2024. gada ziņojumā par enerģijas subsīdijām ES ²⁹ ir norādīts, ka ir vajadzīgs vairāk uzņemtu saistību, un tā mērķis ir veicināt izlēmīgāku ilgtermiņa politiku, lai pakāpeniski pārtrauktu fosilo degvielu izmantošanu. Šis darbs virzīsies uz priekšu vairākos virzienos, tostarp Eiropas Komisijas novērtējumā par nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem (NEKP).
- ix) Saglabāt, aizsargāt un atjaunot dabu un ekosistēmas, tostarp pastiprināt centienus līdz 2030. gadam apturēt un padarīt atgriezenisku atmežošanu un meža degradāciju, kā arī citas sauszemes un jūras ekosistēmas**
64. Eiropas zaļajam kursam ir izšķiroši svarīga loma ES dabas kapitāla aizsardzībā, saglabāšanā un stiprināšanā, kā arī iedzīvotāju veselības un labbūtības aizsardzībā no vidiskiem apdraudējumiem un ietekmes. ES strādā daudzās dažādās jomās, lai risinātu klimata un dabas krīzes un maksimāli palielinātu klimata un biodaudzveidības pasākumu saskaņošanu NND un nacionālajās biodaudzveidības stratēģijās un rīcības plānos (*NBSAP*).

²⁸ ES27 līmeņa fosilo degvielu subsīdiju aplēses pamatā ir augšupēja inventarizācijas pieeja, kas apkopo tiešos budžeta pārvietojumus un nodokļu izdevumus fosilajām degvielām visās dalībvalstīs. [COM\(2025\) 17 final KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI 2024. gada ziņojums par enerģijas subsīdijām ES.](#)

²⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM:2025:17:FIN>.

65. *FF55* pastiprināja zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (ZIZIMM) sektoru, jo īpaši nosakot oglekļa piesaistītāju mērķrādītāju līdz -310 miljoniem tonnu CO₂ ekv. līdz 2030. gadam, t. i., palielinot neto piesaistījumus zemes sektorā par vēl 42 miljoniem tonnu CO₂ ekv. salīdzinājumā ar 2016.–2018. gada vidējo rādītāju, katrai dalībvalstij nosakot savu specifisku mērķrādītāju. *FF55* pakete arī uzlabo monitoringu, izmantojot tādas metodes kā tālizpēte, un aicina novērtēt sinerģiju ar biodaudzveidības izzušanas apturēšanu un padarīšanu par atgriezenisku.
66. Papildus *FF55* vairāku citu Eiropas zaļā kursa iniciatīvu mērķis ir saglabāt un palielināt oglekļa piesaistītājus un krājumus, kā arī ZIZIMM sektora noturību, vienlaikus palīdzot aizsargāt biodaudzveidību un veicinot ekosistēmu pakalpojumus un pāreju uz resursu ziņā efektīvu aprites ekonomiku un ilgtspējīgu bioekonomiku.
67. Oglekļa piesaistījumu palielināšana būtiski papildinās pastāvīgos centienus vērienīgā mērā emisijas samazināt, lai līdz 2050. gadam visas tautsaimniecības mērogā Eiropas Savienībā panāktu klimatneitralitāti un negatīvas emisijas pēc tam. Šajā nolūkā pirmais ES mēroga brīvprātīgais sertifikācijas satvars pastāvīgai oglekļa piesaistei, oglekļsaistīgai saimniekošanai un oglekļa uzkrāšanai produktos ³⁰ tiecas veicināt oglekļa dioksīda piesaisti un uzglabāšanu, kā arī emisiju samazināšanu no kūdrājiem, mitrājiem, ūdens un jūras resursiem un lauksaimniecības augsnēm, izmantojot rūpnieciskos procesus, ilgmūžīgus oglekļa uzglabāšanas produktus un oglekļsaistīgu saimniekošanu. Oglekļsaistīgas saimniekošanas gadījumā Savienības sertifikācijas satvaram būtu arī jāveicina tādu darbību ieviešana, kas rada līdzīgumus biodaudzveidībai, tādējādi palīdzot sasniegt dabas atjaunošanas mērķrādītājus, kas noteikti Savienības tiesību aktos. Savienības sertifikācijas satvaram būs nepārprotami pozitīva ietekme uz klimatu.

³⁰ Regula (ES) 2024/3012.

68. Eiropas kopējā lauksaimniecības politika, ko Eiropas dalībvalstīs īsteno dažādos veidos, izmantojot nacionālos stratēģiskos plānus, palīdz samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas lauksaimniecības nozarē, izvēršot tādus pasākumus kā ekoshēmas, agrovides un klimata saistības un (ne)ienesīgu investīciju shēmas. Šīs subsīdiju shēmas atbalsta, piemēram, ilggadīgos zālājus, jaunu ainavas (koksnes) elementu veidošanu, augsnes veselību, kūdrāju platības un investīcijas lauku saimniecībās, kas samazina enerģijas izmantošanu, palielina energoefektivitāti vai ļauj pāriet uz atjaunīgo enerģiju ³¹.
69. Atjaunojamo energoresursu direktīvas pārskatīšana padarīja stingrākus bioenerģijas ilgtspējas kritērijus, lai līdz minimumam samazinātu negatīvo ietekmi uz biodaudzveidību un ZIZIMM piesaistītājiem. Šī pārskatīšana uzlaboja konsekvenci starp ZIZIMM regulu un Atjaunojamo energoresursu direktīvas stimuliem enerģijas ieguvei izmantot biomasu.
70. Atzīstot savstarpējo atkarību starp klimata pārmaiņām un biodaudzveidības izzušanu, kā to atzinusi *IPBES* un *IPCC*, uzsverot, ka šajos jautājumos ir vajadzīga integrēta pieeja, lai pārvarētu abas eksistenciālās krīzes, un virzot uz priekšu KBD *COP 16* lēmumu par klimatu un biodaudzveidību ³², ES atkārtoti pauž apņemšanos respektēt biodaudzveidības mērķrādītājus, kas iestrādāti Eiropas Komisijas paziņojumā par ES Biodaudzveidības stratēģiju 2030. gadam atbilstoši Kuņminas–Monreālas globālajam biodaudzveidības satvaram (saskaņā ar Konvenciju par bioloģisko daudzveidību). ES biodaudzveidības stratēģijā ir uzsvērtā nepieciešamība pastiprināt centienus vērsties pret tiešiem un netiešiem biodaudzveidības un dabas resursu zuduma veicinātājiem. Tajā atkārtoti tika pausts aicinājums biodaudzveidības mērķus pilnībā integrēt citās nozarēs, piemēram, lauksaimniecībā, zivsaimniecībā un mežsaimniecībā, un saskaņoti īstenot ES pasākumus šajās jomās.

³¹ https://agriculture.ec.europa.eu/media/news/estimating-climate-change-mitigation-potential-cap-strategic-plans-2024-11-22_en#:~:text=The%2031%20million%20tonnes%20of,enhanced%20carbon%20sequestration%20per%20year.

³² CBD/COP/DEC/16/22.

71. ES Meža stratēģijas 2030. gadam mērķis ir palīdzēt sasniegt ES biodaudzveidības mērķus, kā arī SEG emisiju samazināšanas mērķrādītāju vismaz par 55 % līdz 2030. gadam un klimatneitralitāti vēlākais līdz 2050. gadam. Tajā ir atzīta mežu centrālā un daudzfunkcionālā loma un mežkopju un visas mežu resursu vērtības ķēdes devums ilgtspējīgas un klimatneitrālas ekonomikas izveidē līdz 2050. gadam un lauku apgabalu dzīvīguma un pārticības saglabāšanā.
72. Paralēli tam stratēģijas “No lauka līdz galdam” mērķis ir padarīt pārtikas sistēmas taisnīgas, veselīgas un videi draudzīgas. Mūsu pārtikas sistēmu ievirzīšana ilgtspējīgā gultnē sniedz arī jaunas iespējas pārtikas vērtības ķēdes dalībniekiem. Jaunas tehnoloģijas un zinātniskie atklājumi sasaistē ar labāku sabiedrības informētību un lielāku pieprasījumu pēc ilgtspējīgas pārtikas nāks par labu visām ieinteresētajām personām. Sekmējot to, lai līdz 2050. gadam panāktu klimatneitralitāti, stratēģijas mērķis ir pārveidot pašreizējo ES pārtikas sistēmu par ilgtspējīgu modeli.
73. Regula par dabas atjaunošanu (Dabas atjaunošanas akts) stājās spēkā 2024. gada augustā. Šis akts, kura mērķis ir atjaunot ES biodaudzveidību un apturēt turpmāku biodaudzveidības izzušanu uz sauszemes un jūrā, ir ļoti svarīgs, lai līdz 2050. gadam panāktu klimatneitralitāti un pielāgotos klimata pārmaiņām, un palīdz uzlabot ES iedzīvotāju nodrošinātību ar pārtiku, atjaunojot kūdrājus un jūras dzīvotnes, padarot atgriezenisku apputeksnētājkukaiņu skaita samazināšanos un uzlabojot upju un mežu savienojamību. Tādējādi šis akts atbalstīs citu Eiropas vērīgo mērķu sasniegšanu, piemēram, ūdens nodrošinājumu un noturību. Tas ir arī svarīgs instruments, kas palīdz ES un tās dalībvalstīm izpildīt starptautiskās saistības biodaudzveidības jomā, kuras noteiktas Kuņminas-Monreālas globālajā biodaudzveidības satvarā, tostarp tiecoties uzlabot biodaudzveidības integrēšanu klimata pasākumos, lai tādējādi nodrošinātu, ka tie nekaitē dabai, tostarp veicinot dabā balstītus risinājumus.
74. Ar šo tiesību aktu tiek uzsākts process, lai nodrošinātu nepārtrauktu un ilgtspējīgu dabas atkopšanos visā ES dalībvalstu sauszemes un jūras teritorijā, vienlaikus atbalstot ilgtspējīgu ekonomikas attīstību daudzos sektoros, veicinot ilgtspējīgu lauksaimniecisko ražošanu un strādājot kopsolī ar atjaunīgās enerģijas attīstību.

75. Kā vispārēju mērķrādītāju, kas saskaņā ar šo aktu jāsasniedz ES līmenī, dalībvalstīm līdz 2030. gadam ir jāievieš atjaunošanas pasākumi vismaz 20 % ES sauszemes teritoriju un 20 % tās jūras teritoriju. Līdz 2050. gadam šādi pasākumi būtu jāievieš attiecībā uz visām ekosistēmām, kurām vajadzīga atjaunošana.
76. Atzīstot, ka globālajā klimata krīzē savu artavu visdažādākajā veidā sniedz atmežošana un meža degradācija, palielinot SEG emisijas, neatgriezeniski likvidējot oglekļa piesaistīšanas spējas, samazinot skartā apgabala noturību pret klimata pārmaiņām un būtiski samazinot tā biodaudzveidību un noturību, ES atbalsta globālos centienus apturēt un padarīt atgriezenisku atmežošanu un meža degradāciju, izmantojot neatmežojošus produktus ³³. Saskaņā ar regulu ikvienam operatoram vai tirgotājam, kas laiž šīs preces ES tirgū vai eksportē no tā, ir jāspēj pierādīt, ka produktu izcelsme nav nesen atmežota zeme vai ka tie nav veicinājuši meža degradāciju.
77. Ņemot vērā to, ka okeānam ir kritiski svarīga nozīme enerģētikas, datu un stratēģisko resursu jomā, kā arī Zemes klimata regulēšanā, Eiropas Komisija pieņēma “Okeānu paktu”, kura mērķis ir holistiska pieeja un sadarbība starp dalībvalstīm, reģioniem un ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, to vidū zvejniekiem, zilās ekonomikas speciālistiem, novatoriem, investoriem, zinātniekiem un pilsonisko sabiedrību.

x) Ilgtspējīgi patēriņa un ražošanas modeļi

78. Pamatojoties uz 2020. gada Aprites ekonomikas rīcības plānu, ES ir pieņēmusi vairākus leģislatīvos pasākumus, kuru mērķis ir produktu dizains, patērētāju iespēcināšana, ilgtspējīga patēriņa veicināšana un koncentrēšanās uz tādām resursietilpīgām nozarēm kā elektronika un IKT, baterijas un transportlīdzekļi, iepakojums, plastmasa, tekstilizstrādājumi, būvniecība un ēkas, pārtika u. c.

³³ Regula 2023/1115.

79. Produktu ilgtspējas ekodizaina regula (*ESPR*) stājās spēkā 2024. gada jūlijā, un *ESPR* darba plāns 2025.–2030. gadam tika pieņemts 2025. gada aprīlī. Pašlaik notiek darbs, lai izstrādātu deleģētos aktus, ar kuriem konkrētām produktu grupām nosaka ilgtspējas prasības. Balstoties uz Ekodizaina direktīvas panākumiem, Produktu ilgtspējas ekodizaina regula padarīs produktus ilgtspējīgākus, energoefektīvākus un apritīgākus, tādējādi palīdzot samazināt ražošanas un patēriņa radītās emisijas.
80. Līdztekus minētajam ES īsteno konkrētiem produktiem piemērojamus noteikumus par baterijām un iepakojumu un iepakojuma atkritumiem; šie noteikumi palīdzēs ievērojami uzlabot šo produktu ķēžu ilgtspēju. Sabiedrības elektrifikācija, kas nepieciešama klimata pārmaiņu mitigācijai, izraisīs bateriju un bateriju atkritumu izmantošanas eksponenciālu pieaugumu. Regula par baterijām un bateriju atkritumiem ³⁴, kas stājās spēkā 2023. gada 17. augustā, nodrošina būtisku satvaru visa bateriju dzīves cikla apkalpošanai, materiālu sagādei un atgūšanai un tādējādi virza uz priekšu aprites ekonomiku, nulles piesārņojumu, pāreju uz tīru enerģiju un ES stratēģiskās autonomijas mērķus.
81. Citi ES tiesību akti, piemēram, Iepakojuma un iepakojuma atkritumu regula, Bateriju regula, Direktīva par nolietotiem transportlīdzekļiem, Atkritumu pamatdirektīvas pārskatīšana attiecībā uz tekstilatkritumiem un pārtikas atkritumiem, arī dod ieguldījumu produktu ražošanas un patēriņa radīto SEG emisiju mazināšanā, nosakot dizaina ilgtspējas prasības, veicinot materiālu atkalizmantošanu, plašāk izvēršot paplašinātas ražotāja atbildības shēmas un risinot jautājumu par produktu kalpošanas laika beigām (līdz minimumam samazinot sadedzināšanas un atkritumu poligonu radītās emisijas).

³⁴ Regula 2023/1542.

82. Pārskatītā Rūpniecisko emisiju direktīva, kas stājas spēkā 2024. gada augustā, tiecas līdz minimumam samazināt piesārņojuma ietekmi uz cilvēku veselību un vidi, samazinot kaitīgās rūpnieciskās un intensīvās lopkopības emisijas visā ES. 2026. gadā ES sāks darbu pie Aprites ekonomikas akta. Akts nodrošinās apritīgu produktu, otrreizējo izejvielu un atkritumu brīvu apriti ES vienotajā tirgū. Tas arī veicinās kvalitatīvas reciklēšanas lielāku piedāvājumu un stimulēs pieprasījumu pēc otrreizējiem materiāliem un apritīgiem produktiem, vienlaikus samazinot izejvielu izmaksas. Jauni izejvielu avoti, piemēram, reciklēti un biobāzēti materiāli, arvien vairāk aizstās neapstrādātus fosilos materiālus, piemēram, plastmasā.

b) Progress ES 2030. gada NND īstenošanā

83. *FF55* politikas satvars, kas ir mūsu 2030. gada mērķrādītāja īstenošanas pamatā, ir ieviests, izņemot patlaban notiekošo Enerģijas nodokļu direktīvas pārskatīšanu. Šīs rīcībpolitikas ietver ES ETS direktīvu, jaunu ETS ēkām, autotransportam un citiem sektoriem (ETS 2), Kopīgo centienu regulu, CO₂ standartus vieglajiem automobiļiem un furgoniem, ZIZIMM regulu, Oglekļa piesaistes un oglekļa saistīgas lauksaimniecības sertifikācijas regulu, oglekļa ieviedkorekcijas mehānismu (OIM), Sociālo klimata fondu, iniciatīvu “FuelEU Maritime”, Alternatīvo degvielu infrastruktūras regulu, iniciatīvu “ReFuelEU Aviation”, Energoefektivitātes direktīvu, Atjaunojamo energoresursu direktīvu, Ēku energosnieguma direktīvu, atjauninātos noteikumus gāzes tirgu dekarbonizācijai un ūdeņraža veicināšanai, kā arī ES Metāna regulu enerģētikas sektoram. ES joprojām ir uz pareizā ceļa virzībā uz savu saistību izpildi klimata jomā.

84. Oglekļa cenas noteikšana saskaņā ar ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) direktīvu ³⁵ ir ES klimatrīcības stūrakmens un svarīgs politikas instruments, kas palīdz izmaksefektīvi samazināt emisijas. Līdz 2023. gadam ES ETS 1 ir palīdzējusi samazināt emisijas no elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas un rūpnieciskās ražošanas par 47,6 % salīdzinājumā ar 2005. gada līmeni. ES 2023. gadā pārskatīja ETS direktīvu, lai sistēmu pieskaņotu ES 2030. gada klimata mērķrādītājam. Tagad tā ir spēkā.
85. Līdz ar 2023. gadā veikto pārskatīšanu ES ETS 1 mērķu vērienīgums ir palielināts, samazinot ES ETS 1 maksimālo robežvērtību un pastiprinot ikgadējos maksimālo robežvērtību samazinājumus no 2024. gada. ES ETS 1 lineārais samazinājuma koeficients no 2028. gada būs 4,4 % ³⁶. Emisiju maksimālā robežvērtība saistībā ar attiecīgo lineāro samazinājuma koeficientu ir padarīta ierobežojošāka, lai līdz 2030. gadam emisijas samazinātu par 62 % salīdzinājumā ar 2005. gada līmeņiem. Līdztekus minētajam ar pārskatīšanu tiek arī ieviesta pakāpeniska bezmaksas kvotu atcelšana OIM aptvertajiem produktiem laikā no 2026. līdz 2034. gadam, pastiprinot oglekļa cenas signālu, tajā pašā laikā novēršot oglekļa emisiju pārvirzi un stimulējot rūpnieciskās ražošanas dekarbonizāciju.
86. Turklāt ir paplašināts oglekļa cenas noteikšanas tvērums. Kopš 2024. gada 1. janvāra ES ETS 1 aptver jūras transportu. Emisijas no visiem lielajiem kuģiem, kas ienāk ES ostās, neatkarīgi no to kara ir iekļautas attiecībā uz 100 % emisiju, kas rodas starp divām ES ostām, ja kuģi atrodas ES ostās, un 50 % emisiju no reisiem, kas sākas vai beidzas ārpus ES. Jūrniecības nozares kvotas tiek pilnībā izsolītas, tādējādi nodrošinot oglekļa cenas signāla konsekvenci.

³⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/87/EK (2003. gada 13. oktobris), ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Savienībā un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK ([konsolidētais teksts](#)).

³⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/87/EK (2003. gada 13. oktobris), ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Savienībā un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK ([konsolidētais teksts](#)), 9. pants.

87. ES ETS 1 sistēmas darbības joma ir paplašināta, attiecinot to arī uz emisijām no ārējiem ES iekšējiem lidojumiem uz deviņiem ES tālākajiem reģioniem un no tiem, kā arī no lidojumiem no šiem tālākajiem reģioniem uz Šveici un Apvienoto Karalisti. Tas nozīmē, ka oglekļa cenas aptvērums tiek paplašināts par 7 %. Sistēmas piemērošana aviācijai ir vēl vairāk nostiprināta. Bezmaksas kvotas gaisa kuģu operatoriem tiks pakāpeniski atceltas līdz 2025. gada beigām, un 2025. gadā sāksies monitoringa un ziņošana par aviācijas ietekmi uz klimatu, kura nav saistīta ar oglekļa dioksīdu. No 2025. gada 1. janvāra gaisa kuģu operatoriem ir papildu pienākums ES ETS 1 ietvaros veikt monitoringu un ziņot par ietekmi, kas nav CO₂ ietekme, tostarp kvēpu daļiņām, ūdens tvaiku, slāpekļa oksīdiem un oksidētiem sēra savienojumiem.
88. Ar pārskatīto ETS direktīvu tika izveidota jauna un atsevišķa emisijas kvotu tirdzniecības sistēma emisijām no kurināmā sadedzināšanas ēku, autotransporta un papildu nozarēs (ES ETS 2). Jaunā sistēma aptver emisiju augšposmu – kurināmā piegādātājiem ir jāuzrauga un jāziņo par kurināmā daudzumiem, ko tie nodod patēriņam sektoros, kas ietilpst ES ETS 2 darbības jomā, un tiem būs jāiegādājas un jānodod attiecīgo emisiju kvotas. Visas ES ETS 2 kvotas tiks izolētas, ieņēmumus novirzot jaunizveidotajam Sociālajam klimata fondam un ES dalībvalstīm, lai atbalstītu klimatrīcību šajos sektoros.
89. NEKP, kas izveidoti saskaņā ar Regulu par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību (Pārvaldības regula)³⁷, ir galvenie stratēģiskās plānošanas rīki, kuros izklāstīts, kā ES dalībvalstis sasniegs 2030. gadam izvirzītos klimata un enerģētikas mērķus. Tajos izklāstīts, kā ES dalībvalstis pēc apspriešanās ar iedzīvotājiem, uzņēmumiem un reģionālajām iestādēm plāno risināt dekarbonizācijas, energoefektivitātes, enerģētiskās drošības, iekšējā enerģijas tirgus, pētniecības, inovācijas un konkurētspējas jautājumus.

³⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1999 (2018. gada 11. decembris) par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 663/2009 un (EK) Nr. 715/2009, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 94/22/EK, 98/70/EK, 2009/31/EK, 2009/73/EK, 2010/31/ES, 2012/27/ES un 2013/30/ES, Padomes Direktīvas 2009/119/EK un (ES) 2015/652 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 525/2013.

90. Dalībvalstis savus NEKP par 2021.–2030. gada periodu iesniedza 2019. gadā un atjauninātos plānus – 2024. gadā. Eiropas Komisijas novērtējums (2025. gada maijs) liecina, ka ES patlaban ir virzībā uz to, lai līdz 2030. gadam SEG neto emisijas samazinātu par aptuveni 54 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeņiem.

c) Rīcība klimatnoturības un klimataadaptācijas jomā

91. Temperatūras paaugstināšanās, mainīgi laikapstākļi, jūras līmeņa celšanās un ekstrēmi notikumi skar visus kontinentus – bagātīgos un nabadzīgos, ziemeļos un dienvidos. Lai pievērstos minētajai ietekmei Eiropā, Eiropas Komisijas paziņojumā par Eiropas zaļo kursu tika paziņots par vērienīgāku ES Klimatadaptācijas stratēģiju ³⁸, ko pieņēma 2021. gada februārī.
92. ES 2021. gada oktobrī iesniedza paziņojumu par pielāgošanos Parīzes nolīgumam. Dokumentā ir sistematizētas jaunākās norises pielāgošanās jomā ES līmenī, jo īpaši 2021. gada ES Klimatadaptācijas stratēģija. Turklāt ES un tās dalībvalstis ir ieviesušas attiecīgus nacionālos pielāgošanās plānus, rīcībpolitiku vai plānošanas procesus.
93. ES uzsver klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās pasākumu būtisko un papildinošo raksturu cīņā pret klimata pārmaiņām. Pielāgošanās spēju uzlabošana, noturības stiprināšana un neaizsargātības pret klimata pārmaiņām mazināšana var sniegt daudzus papildu ieguvumus, tostarp pārmaiņu mazināšanas ziņā, un tāpēc tā ir svarīga ES prioritāte. Šis aspekts ir attīstīts ES Stratēģiskajā programmā 2024.–2029. gadam.
94. Tajā pašā laikā pastāv ierobežojumi attiecībā tajos gadījumos, kad pielāgošanās vairs nav iespējama ne tehniski, ekonomiski, ne sociāli. Tāpēc ES turpina īstenot vērienīgus klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumus, kuros var sasniegt arī pielāgošanās papildu ieguvumus, kā liecina daudzi projekti un iniciatīvas (piemēri ISPI 4. iedaļā).

³⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/ip_21_663. Saistībā ar klimataadaptāciju būtiska nozīme ir Eiropas Klimatadaptācijas platformai *Climate-ADAPT*. Tās mērķis ir atbalstīt Eiropu tās centienos pielāgoties klimata pārmaiņām, palīdzot lietotājiem piekļūt datiem un informācijai un dalīties ar datiem un informāciju par: gaidāmajām klimata pārmaiņām Eiropā; reģionu un nozaru pašreizējo neaizsargātību un neaizsargātību nākotnē; ES, valstu un transnacionālas adaptācijas stratēģijām un rīcībām; adaptācijas gadījumu izpēti un iespējamām adaptācijas iespējām; rīkiem, kas atbalsta adaptācijas plānošanu (<https://climate-adapt.eea.europa.eu/en>).

95. Pirmajā ES divgadu pārredzamības ziņojumā (*BTR*), ko iesniedza 2024. gada decembrī, ir dots pārskats par ES pielāgošanās darbībām un iecerēm ³⁹. ES rīkojas arvien aktīvāk, lai klimata problēmas risinātu, un ir izvirzījusi ilgtermiņa redzējumu: “ka 2050. gadā ES būs klimatnoturīga sabiedrība, kas būs pilnībā pielāgojusies nenovēršamajai klimata pārmaiņu ietekmei.”
96. Eiropas Klimata akts paredz pastāvīgu progresu pielāgošanās spēju uzlabošanā, noturības stiprināšanā un neaizsargātības pret klimata pārmaiņām mazināšanā. Tajā arī paredzēts, ka attiecīgās ES iestādes un dalībvalstis nodrošina, ka pielāgošanās politika ES un dalībvalstīs ir saskaņota, savstarpēji atbalstoša, sniedz papildu ieguvumus sektorpolitikai un strādā pie tā, lai visās politikas jomās konsekventā veidā labāk integrētu pielāgošanos klimata pārmaiņām,
97. 2021. gada ES Klimatadaptācijas stratēģijas mērķis ir īstenot 2050. gadam izvirzīto redzējumu par klimatnoturīgu ES, padarot pielāgošanos viedāku, uzlabojot zināšanas un pārvaldot nenoteiktību; padarot to sistēmiskāku, tādu, kas atbalsta politikas izstrādi visos līmeņos un sektoros; padarot to straujāku, tādējādi paātrinot pielāgošanās tempu visās jomās; un pastiprinot starptautisko rīcību, palielinot atbalstu starptautiskajai klimatnoturībai un sagatavotībai klimata pārmaiņām.
98. Ņemot vērā mainīgo realitāti un *COP 28* rezultātus, ES un tās dalībvalstis ir vēl vairāk pilnveidojušas savas pieejas, lai sagatavotos klimata ietekmei un palielinātu noturību.

³⁹ <https://unfccc.int/documents/644477>.

99. Pirmais 2024. gadā publicētais Eiropas klimatisko risku novērtējums (*EUCRA*) ir parādījis, ka ES un tās dalībvalstis nav pietiekami sagatavotas un ka daudzi no apzinātajiem riskiem ir sasnieguši kritisku līmeni un prasa steidzamu un izlēmīgu rīcību. *EUCRA* sistemātiskajā riska novērtēšanas procesā ir apzināti un novērtēti 36 galvenie klimatiskie riski, ar ko saskaras Eiropa un kam var būt nepieciešama rīcība valsts, Eiropas vai starptautiskā līmenī. Šie riski ir sagrupēti piecās plašās kopās: ekosistēmas, pārtika, veselība, infrastruktūra, kā arī ekonomika un finanses. Pat katrs atsevišķs risks – atkarībā no savas iedabas – var izraisīt ievērojamu vides degradāciju, ekonomisku kaitējumu, sociālas ārkārtas situācijas un politiskus satricinājumus, bet to kopējā ietekme ir vēl lielāka. Turklāt novērtējumā tika konstatēts, ka visi ES tālākie reģioni saskaras ar kritiskiem riskiem savām jūras ekosistēmām, ko rada okeānu sasilšana un jūras karstuma viļņi, kuru dēļ ir nepieciešama steidzama rīcība.
100. Eiropas Vides aģentūras ziņojumā “Pielāgošanās klimata pārmaiņām izmaksu un ieguvumu novērtēšana” (2023. gads) ⁴⁰ uzsvērts, ka lēmumu pieņēmējiem ir jāizprot to ieguvumi un izmaksas salīdzinājumā ar scenāriju, kurā tie nerīkojas vispār, un sniegts kopsavilkums par galvenajām novērtēšanas koncepcijām, galvenajām metodēm un saistītajām problēmām un ierobežojumiem, kā arī sniegti praktiski piemēri ES piemērotajām pieejām.
101. Ir jāpieliek lielākas pūles saistībā ar aktīvu riska novērtēšanu, instrumentu stresa testēšanā izmantojot nelabvēlīgus scenārijus, un attiecībā uz ES finanšu arhitektūru. Pakļautība riskiem kļūst par atsevišķu daļu valsts politikas prioritāšu noteikšanas procesā vienlaikus ar ierobežoto resursu izvēršanu.
102. Eiropas Komisija 2026. gadā sagatavos Eiropas klimataadaptācijas plānu, lai atbalstītu dalībvalstis, jo īpaši attiecībā uz sagatavotību un plānošanu, un lai nodrošinātu regulārus zinātniski pamatotus riska novērtējumus papildus to pašreizējiem un plānotajiem nacionālajiem centieniem. Kopā ar pirmo Eiropas klimatisko risku novērtējumu tas palīdzēs sagatavot turpmākos tiesību aktus par klimatnoturību un sagatavotību klimata pārmaiņām.

⁴⁰ [Izmaksu un ieguvumu novērtējums saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām | Publikācijas un ziņojumi | Sīkāk par Climate-ADAPT galvenajiem pakalpojumiem, tematiskajiem rakstiem un rīkiem.](#)

103. Eiropas Komisija 2025. gada martā nāca klajā ar Savienības sagatavotības stratēģiju, kuras mērķis ir atbalstīt dalībvalstis un uzlabot Eiropas spēju novērst jaunus apdraudējumus un reaģēt uz tiem. Tā aicina sagatavotības un noturības apsvērumus ņemt vērā ES budžeta programmās jau sākotnēji, lai palīdzētu samazināt neaizsargātību un pakļautību riskiem, samazinot korektīvo pasākumu izmaksas. Tāpēc ES un dalībvalstīm ir jāuzlabo noturība un gatavība, regulāri pārskatot klimata riska novērtējumus un uzlabojot konceptuālo integrētas kritiskās infrastruktūras noturību. Šajā sakarībā jaunas politikas, tiesību akti un programmas tiks sagatavotas vai pārskatītas, paturot prātā sagatavotības un drošības perspektīvu, konsekventi apzinot vēlāmā politikas risinājuma iespējamo ietekmi uz sagatavotību un drošību.
104. Lai stiprinātu ūdens resursu apsaimniekošanu nolūkā novērst klimatiskos riskus, piesārņojumu un sausumu, vienlaikus palielinot ekonomikas konkurētspēju, Eiropas Komisija pieņēma Eiropas Ūdensresursu noturības stratēģiju (2025. gada 3. jūnijs). Stratēģija tika izstrādāta, veicot plašu apspriešanos un iesaistot ieinteresētās personas, un paredzams, ka tā izvirzīs efektivitātes mērķrādītājus, piesaistīs ievērojamas investīcijas un ieviesīs jaunas pārvaldības struktūras, lai aizsargātu ūdens resursus visā ES.
105. Turpmākā ES pielāgošanās politika ir jāizstrādā, paturot prātā transformatīvus pasākumus, kā arī pienācīgu atbalstu skartajām kopienām, lai neviens netiktu atstāts novārtā. Lai to panāktu, paziņojumā par klimata risku pārvaldību Eiropā ir ierosināts a) uzlabot pārvaldību, b) nodrošināt instrumentus riska turētāju iespēcināšanai, c) izmantot struktūrpolitiku un d) noteikt pareizos priekšnoteikumus finanšu noturībai.
106. Paziņojumā par klimata risku pārvaldību arī uzsvērts, ka ES misija “Pielāgošanās klimata pārmaiņām” kalpo par paraugpraksi visām ieinteresētajām personām un tiks vēl vairāk izmantota, lai reaģētu uz Eiropas klimata riskiem. ES misija “Pielāgošanās klimata pārmaiņām” ir orientēta uz to, lai atbalstītu ES reģionus, pilsētas un vietējās pašvaldības to centienos veidot noturību pret klimata pārmaiņu ietekmi. Paziņojumā arī atzīta pētniecības un inovācijas nozīme centienos nodrošināt zināšanas un risinājumus vislielākajām sagaidāmajām problēmām.

d) Klimatrīcība cilvēku labā

107. Saskaņā ar 2025. gada jūnijā publicēto aptauju ⁴¹ lielākā daļa Eiropas iedzīvotāju joprojām uzskata klimata pārmaiņas par nopietnu globālu apdraudējumu, un 85 % iedzīvotāju to uzskata par būtisku problēmu.
108. Cilvēktiesības, demokrātija un tiesiskums joprojām ir ES kopīgais kompass un pamatvērtības. Apzinoties, ka klimata pārmaiņu un vides degradācijas ietekmi vissmagāk izjūt sievietes un meitenes, kā arī citas iedzīvotāju grupas, kuras minētajos procesos piedalās vismazāk un kuras ir neaizsargātās vai marginalizētās situācijās, ES ir apņēmusies sekmēt cilvēktiesībās balstītas un uz dzimumu līdztiesību, jaunatni un bērniem orientētas pārveidojošas pieejas klimatrīcībai, veicināt sociālo taisnīgumu, godīgumu un iekļautību globālajā pārejā uz klimatneitralitāti, pilnīgu, vienlīdzīgu un jēgpilnu sieviešu, jauniešu un bērnu līdzdalību un iesaistīšanos ar klimatu saistītu lēmumu pieņemšanā, atzīstot sieviešu un meiteņu, vīriešu un zēnu atšķirīgās vajadzības viņu attiecīgajās dažādajās situācijās un apstākļos un pilnībā izpildot mūsu pienākumus cilvēktiesību jomā, kad tiek veikti pasākumi klimata pārmaiņu novēršanai.
109. 2021. gada ES Klimatadaptācijas stratēģijā ir uzsvērtā nepieciešamība panākt noturību taisnīgā un godīgā veidā, lai ieguvumi no pielāgošanās klimata pārmaiņām tiktu plaši un taisnīgi sadalīti. Tajā arī ņemts vērā, ka vīriešiem un sievietēm, vecāka gadagājuma cilvēkiem, personām ar invaliditāti, pārvietotām personām vai sociāli atstumtām personām ir atšķirīgas pielāgošanās spējas. Tāpēc pielāgošanās pasākumos šīs grupas ir jāiesaista visā to daudzveidībā un jāņem vērā situācija, kādā tās atrodas.
110. Reaģējot uz konstatējumiem Eiropas klimatisko risku novērtējumā, Eiropas Komisijas 2024. gada marta paziņojumam par klimatisko risku pārvaldību ir apakšvirsraksts: “cilvēku un labklājības aizsardzībai”. Šajā paziņojumā uzsvērts, ka: “klimatiskos riskus jo īpaši izjūt visneaizsargātākās personas dažādu sociālekonomisku faktoru dēļ (piemēram, ienākumi, dzimums, vecums, invaliditāte, veselība un sociālā atstumtība (jo īpaši skar migrantus, etniskās minoritātes un pirmiedzīvotājus))”.

⁴¹ [Klimata pārmaiņas – 2025. gada jūnijs – Eurobarometra aptauja](#)

111. Lai taisnīgā veidā veicinātu pārkārtošanos uz klimatneitrālu ekonomiku, ES izveidoja Sociālo klimata fondu (*SCF*). Attiecīgajā regulā noteikts: “enerģētiskā nabadzība un transporta nabadzība nesamērīgi skar sievietes, jo īpaši vientuļās mātes, kuru īpatsvars viena vecāka ģimeņu vidū ir 85 %, kā arī vientuļās sievietes, sievietes ar invaliditāti un vecāka gadagājuma sievietes, kuras dzīvo vienas.” Regulā arī paredzēts, ka dalībvalstīm būtu jāizstrādā savi sociālie klimata plāni, iekļaujošā un piekļūstamā veidā plaši apspriežoties ar ieinteresētajām personām.
112. ES atzīst, ka jaunieši un bērni ir ne tikai īpaši neaizsargāti pret klimata pārmaiņām, bet arī var būt svarīgi pārmaiņu veicinātāji, kas var virzīt vērienīgu rīcību klimata jomā nākotnē.
113. ES atzīst, ka izglītošana un mācības klimata jomā ir stratēģisks zaļās pārkārtošanās veicinātājfaktors, kas ir būtiski, lai sekmētu uz informāciju balstītu izpratni par klimata krīzi, veidotu noturību pret dezinformāciju un radītu darbaspēku ar prasmēm ilgtspējas jomā, kas apmierinātu augošā zaļo tehnoloģiju darba tirgus arvien lielākās prasības. Ir ļoti svarīgi veidot noturību pret dezinformāciju, jo tā apdraud klimata mērķu vērienīgumu, veicina polarizāciju un apdraud mums tik akūti nepieciešamo sabiedrības atbalstu.
114. Esošas ES iniciatīvas, piemēram, Klimatizglītības koalīcija, Eiropas ilgtspējas kompetenču sistēma *GreenComp* un Padomes Ieteikums par mācīšanos zaļās pārkārtošanās un ilgtspējīgas attīstības sekmēšanai, atbalsta dalībvalstis klimatizglītības integrēšanā formālās izglītības, profesionālās apmācības un mūžizglītības sistēmās.
115. Papildus minētajam Eiropas Klimata pakts apvieno privātpersonas, kopienas un organizācijas, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un pielāgotos to sekām, kā arī palīdzētu veidot ilgtspējīgāku nākotni. Eiropas Komisija paktu uzsāka Eiropas zaļā kursa satvarā, un tā ir kustība, kurā cilvēkus vieno kopīga vēlme padarīt Eiropu ilgtspējīgāku un palīdzēt ES līdz 2050. gadam kļūt klimatneitrālai.

116. Klimata pakts ir iespēja uzzināt vairāk par klimata pārmaiņām, izstrādāt un īstenot risinājumus un veidot saiknes ar citiem, kā arī maksimāli palielināt šo risinājumu ietekmi.

e) Iesaistīt un ar pilnvērtīgām iespējām nodrošināt visus pārvaldības līmeņus, lai īstenotu klimatrīcību

117. ES Regulā par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību ⁴² noteikta prasība, ka ES dalībvalstīm klimata un enerģētikas politikas veidošanā ir aktīvi jāiesaista visi pārvaldības līmeņi, kā arī plašs ieinteresēto pušu loks, jo tajā atzīts, ka 37 % no pasaules emisijām var samazināt tikai ar daudzlīmeņu sadarbības palīdzību ⁴³; līdz ar to klimapolitikā ir vajadzīga valsts un vietēja sadarbība reģionu, pilsētu un pašvaldību līmenī. Šī iekļaujošā pieeja dod vietējām un reģionālajām iestādēm iespēju sniegt jēgpilnu ieguldījumu valsts un ES klimata mērķu sasniegšanā.

118. Šo apņemšanos vēl vairāk izceļ tas, ka dažas dalībvalstis ⁴⁴ ir apstiprinājušas Vērienīgu mērķu daudzlīmeņu partnerattiecību koalīciju klimata jomā – globālu koalīciju, kas veicina daudzlīmeņu klimata pārvaldības modeli.

⁴² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1999 (2018. gada 11. decembris) par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 663/2009 un (EK) Nr. 715/2009, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 94/22/EK, 98/70/EK, 2009/31/EK, 2009/73/EK, 2010/31/ES, 2012/27/ES un 2013/30/ES, Padomes Direktīvas 2009/119/EK un (ES) 2015/652 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 525/2013.

⁴³ <https://urbantransitions.global/wp-content/uploads/2019/09/Climate-Emergency-Urban-Opportunity-report.pdf>.

⁴⁴ Beļģija, Bulgārija, Dānija, Somija, Francija, Vācija, Ungārija, Itālija, Nīderlande, Polija, Portugāle, Zviedrija.

f) Finanšu plūsmu saskaņošana ar klimatneitrālu un klimatnoturīgu nākotni

119. Lai līdz 2050. gadam panāktu klimatneitralitāti un klimatnoturību, Eiropas Savienībā ir vajadzīgas ievērojamas publiskās un privātās investīcijas. Tiek lēsts, ka vajadzības pēc investīcijām enerģētikas sistēmā būs aptuveni 565 miljardi EUR gadā (kas atbilst 3,3 % no IKP) laikposmā no 2021. līdz 2030. gadam un vidēji 660 miljardi EUR gadā (kas atbilst 3,2 % no IKP) laikposmā no 2031. līdz 2050. gadam (salīdzinājumā ar 250 miljardiem EUR gadā laikposmā no 2011. līdz 2020. gadam (desmitgadē ar salīdzinoši zemām investīcijām enerģētikas sistēmā), kas atbilst 1,7 % no IKP), savukārt izdevumi transporta nozarē tiek lēsti 785 miljardu EUR apmērā gadā laikposmā no 2021. līdz 2030. gadam un 870 miljardi EUR gadā laikposmā no 2031. līdz 2050. gadam (tas atbilst 4,2 % no IKP, kas ir līdzīgs īpatsvars kā laikposmā no 2011. līdz 2020. gadam) ⁴⁵.
120. Nevar precīzi aprēķināt izmaksas un ieguvumus, ko sabiedrībai kopumā rada novērsta klimata pārmaiņu radītais kaitējums, bet ar mēroga aplēsi vajadzētu pietikt, lai attaisnotu izlēmīgu un efektīvu rīcību. Piesardzīgas aplēses liecina, ka klimata pārmaiņu ietekmes pastiprināšanās līdz gadsimta beigām ES IKP varētu samazināt par aptuveni 7 %. Ja globālā sasilšana ilgāku laiku pārsniegs 1,5 °C, kumulatīvais papildu IKP samazinājums ES un tās dalībvalstīm laikposmā no 2031. līdz 2050. gadam varētu sasniegt 2,4 triljonus EUR ⁴⁶.
121. Tas uzskatāmi parāda, ka svarīgi ir vēl vairāk pieskaņot finanšu plūsmas klimatneitralitātei un uzlabot noturību Eiropas Savienībā, kā aicināts arī Parīzes nolīguma 2. panta 1. punkta c) apakšpunktā. Ņemot vērā nepieciešamo investīciju apjomu, klimatiskās pārkārtošanās finansēšanā privātā sektora iesaistei vajadzēs būt obligātai un ievērojamai. Pēdējo piecu gadu laikā papildus ekonomiskajiem stimuliem privātajām investīcijām, ko nodrošina ES ETS 1 oglekļa cenas noteikšana, ES ir izveidojusi ilgtspējīga finansējuma regulējumu, kura mērķis ir atvieglot privātās investīcijas ilgtspējīgās darbībās. ES politikas kontekstā ilgtspējīgs finansējums tiek uzskatīts par svarīgu līdzekli ekonomikas izaugsmes atbalstīšanai, vienlaikus samazinot spiedienu uz vidi, lai palīdzētu sasniegt Eiropas zaļā kursa klimata, biodaudzveidības un vidiskos mērķus, ņemot vērā sociālos un pārvaldības aspektus.

⁴⁵ 2024. gada ES klimatrīcības progresa ziņojums.

⁴⁶ *EUCRA*.

122. Kopumā pazīmes, ka finanšu plūsmas tiek pieskaņotas Parīzes nolīguma mērķiem, ir iepriecinošas, un daudzi tirgus dalībnieki izmanto ES ilgtspējīga finansējuma satvara sniegtās iespējas. Piemēram, 2023. gadā aptuveni 600 Eiropas uzņēmumu ziņoja par kapitālieguldījumiem taksonomijai atbilstošās darbībās 191 miljarda EUR apmērā, un šis apjoms 2024. gada pirmajos četros mēnešos palielinājās līdz 249 miljardiem EUR, liecinot par ievērojamu izaugsmi. Lai sekmētu ilgtspējīga finansējuma satvara īstenošanu un tā ietekmi, Eiropas Komisija ir nākusi klajā ar priekšlikumiem vienkāršot ilgtspējas noteikumus, labāk integrēt konkurētspējas un klimata mērķus, piesaistīt zaļās investīcijas un palielināt konkurētspēju, radīt labvēlīgāku uzņēmējdarbības vidi, palīdzēt uzņēmumiem attīstīties, ieviest inovācijas un radīt darbvietas. Priekšlikumi samazinās ES prasību sarežģītību visiem uzņēmumiem un galvenokārt vēršīs mūsu tiesisko regulējumu uz lielākajiem uzņēmumiem, kuriem, visticamāk, būs lielāka ietekme uz klimatu un vidi, vienlaikus joprojām ļaujot uzņēmumiem piekļūt ilgtspējīgam finansējumam, lai tie varētu pārkārtoties uz tīru enerģiju.
123. Eiropas Komisija ir izstrādājusi kritērijus, lai zaļajā publiskajā iepirkumā (ZPI) iekļautu stingras vides prasības (t. i., prasību pēc sertifikācijas ar ekomarķējumu), saskaņā ar kurām publiskās iestādes cenšas iepirkt preces, pakalpojumus un būvdarbus ar mazāku ietekmi uz vidi visā to aprites ciklā salīdzinājumā ar precēm, pakalpojumiem un būvdarbiem ar tādu pašu primāro funkciju, kas citādi tiktu iepirkti.
124. Eiropas Komisija 2025. gada 25. jūnijā pieņēma jaunu valsts atbalsta regulējumu, kas atbalsta tīras rūpniecības kursu, lai dalībvalstis varētu virzīt uz priekšu tīras enerģijas, rūpniecības dekarbonizācijas un tīru tehnoloģiju attīstību.

i) Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas ieņēmumu izmantošana

125. Kopš 2013. gada standartmetode kvotu sadalei ES ETS 1 ietvaros ir izsoles. Ar šo pieeju tiek īstenots princips “piesārņotājs maksā”, nodrošinot, ka SEG emisiju radītāji maksā par tiesībām radīt šīs emisijas. No 2023. gada dalībvalstīm ir pienākums izmantot summu, kas līdzvērtīga 100 % no to emisijas kvotu tirdzniecības ieņēmumiem, iekšzemes un starptautiskajiem izdevumiem, kuri saistīti ar klimatisko pārkārtošanos, tostarp tās sociālo dimensiju. Kopš 2020. gada ES ETS 1 ieņēmumus izmanto arī inovācijas finansēšanai, izmantojot Inovāciju fondu un investīcijas ar Modernizācijas fonda starpniecību. 2023. gadā kopējie no ES ETS 1 gūtie ieņēmumi sasniedza 43,6 miljardus EUR. Lielāko daļu šo ieņēmumu saņem dalībvalstu budžeti, un šiem fondiem tiek piesaistīti 7,4 miljardi EUR.
126. Inovāciju fonds ir ES fonds, kura mērķis ir atbalstīt inovāciju mazoglekļa un bezoglekļa metodēs, procesos un tehnoloģijās, kas būtiski veicina ES ETS 1 aptverto nozaru dekarbonizāciju un palīdz sasniegt nulles piesārņojuma mērķus un apritīguma mērķus, tostarp projektus, kuru mērķis ir šādus paņēmienus, procesus un tehnoloģijas izvērst plašākā mērogā. Inovāciju fonds būs būtisks elements gaidāmajā Eiropas Komisijas priekšlikumā ES tīras rūpniecības kursa ietvaros, kurā galvenā uzmanība tiks pievērsta energoietilpīgu nozaru dekarbonizācijai un tīru tehnoloģiju ražošanai.
127. Modernizācijas fonds atbalsta investīcijas dalībvalstīs ar zemākiem ienākumiem, sniedzot finansiālu palīdzību, kas iegūta no ES ETS 1, lai modernizētu to energosistēmas un uzlabotu energoefektivitāti.

128. Lai veicinātu to, ka pārkārtošanās uz klimatneitrālu ekonomiku notiek taisnīgi, nevienu neatstājot novārtā, ES izveidoja *SCF*, lai palīdzētu mazaizsargātām mājsaimniecībām, mikrouzņēmumiem un transporta lietotājiem pārvarēt jaunās ES ETS 2 ietekmi uz cenām ēku un autotransporta sektorā un attiecībā uz degvielām vēl citos sektoros. Kopumā mērķis ir pievērsties izaicinājumiem, kas saistīti ar mazaizsargātu mājsaimniecību un mikrouzņēmumu enerģētisko nabadzību, un atbalstīt mazaizsargātus transporta lietotājus. Principā saskaņā ar fonda regulas pantiem laikposmā no 2026. līdz 2032. gadam būtu jādara pieejama maksimālā summa 65 miljardu EUR apmērā. Lai finansētu šos pasākumus un investīcijas visneaizsargātāko grupu atbalstam, *SCF* apvienos ieņēmumus no ES ETS 2 kvotu izsolēm ⁴⁷, kā arī 50 miljonus kvotu no pašreizējās ES ETS 1 ⁴⁸.

ii) Klimatrīcības aspektu integrēšana ES budžetā

129. Svarīgs zaļās pārkārtošanās veicinātājs ir ES budžets 2021.–2027. gadam – gan daudzgadu finanšu shēma, gan instruments *Next Generation EU*. Pašlaik tiek prognozēts, ka laikposmā līdz 2027. gadam no ES budžeta klimatrīcības pasākumos tiks ieguldīti 658 miljardi EUR. Tie ir 34,3 % no ES kopējā budžeta un pārsniedz tā mērķrādītāju izdevumiem klimata jomā – 30 %.
130. ES Atveseļošanas un noturības mehānisma, kas ir centrālais elements ES atveseļošanas instrumentā *Next Generation EU* pēc Covid-19 pandēmijas, vērtība ir līdz 648 miljardiem EUR, un tas ļauj dalībvalstīm ievērojami palielināt investīcijas klimata jomā. Lai varētu pretendēt uz mehānisma dotācijām (357 miljardi EUR) un aizdevumiem (291 miljardi EUR), dalībvalstis ir sagatavojušas atveseļošanas un noturības plānus, kuros izklāstītas investīcijas un politikas reformas, kas palīdz sasniegt mehānisma sešus politikas mērķus, arī zaļo pārkārtošanos. Katrā valsts plānā vismaz 37 % no kopējā piešķiruma ir jāizlieto pasākumiem, kas sekmē klimata mērķu sasniegšanu (piemēram, iniciatīvām, kas veicina energoefektivitāti, ilgtspējīgu mobilitāti un atjaunīgo enerģiju).

⁴⁷ https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/ets2-buildings-road-transport-and-additional-sectors_en.

⁴⁸ https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/about-eu-ets_en.

131. Turklāt 2023. un 2024. gadā dalībvalstis papildināja savus atveseļošanas un noturības plānus ar jaunām nodaļām attiecībā uz *REPowerEU*, reaģējot uz enerģētikas krīzi ar jaunām vai paplašinātām reformām un investīcijām, kas palīdzēs pakāpeniski izbeigt ES atkarību no Krievijas fosilajām degvielām un paātrināt pāreju uz tīru enerģiju.
132. Sagaidāms, ka vismaz 30 % no programmas *InvestEU* mērķrādītāja – laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam nodrošināt 372 miljardus EUR papildu investīciju piesaistei – palīdzēs sasniegt ES klimata mērķus.
133. “Apvārsnis Eiropa” ir ES galvenā pētniecības un inovācijas finansēšanas programma. Pētniecība un inovācija veicina zaļo pārkārtošanos, testējot un demonstrējot risinājumus, izstrādājot revolucionāras inovācijas un zināšanas politikai, pamatojoties uz jaunākajiem zinātniskajiem pierādījumiem. Laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam vismaz 35 % no programmas “Apvārsnis Eiropa” 95,5 miljardu EUR budžeta tiks atvēlēti klimatrīcības mērķu atbalstam.
134. Programma *LIFE*, kuras investīciju pakete ir 243 miljoni EUR, ir ES finansēšanas instruments rīcībai vides, enerģētikas un klimata jomā. Tās vispārīgais mērķis ir veicināt pāreju uz ilgtspējīgu, energoefektīvu, uz atjaunīgiem energoresursiem balstītu, klimatneitrālu un noturīgu aprites ekonomiku un aizsargāt, atjaunot un uzlabot mūsu vidi, apturēt un padarīt atgriezenisku biodaudzveidības zudumu un apturēt ekosistēmu degradāciju. Viena no četrām programmas *LIFE* apakšprogrammām – “Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās tām” – atbalsta zaļā kursa īstenošanu, palīdzot sasniegt ES Klimata aktā noteiktos mērķus un mērķrādītājus.
135. Klimata mērķu sasniegšana būtu jāveicina ar 40 % no ES kopējās lauksaimniecības politikas kopējā finanšu piešķiruma (no 2023. līdz 2027. gadam). Turklāt vismaz 25 % no līdzekļiem, kas katru gadu piešķirti tiešajiem maksājumiem (I pīlārs), ir paredzēti ekoshēmām (maksājumi saistībā ar klimatu, vidi un dzīvnieku labturību), un vismaz 35 % no līdzekļiem II pīlārā (Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai) ir paredzēti ar vidi un klimatu saistītām darbībām.

iii) Kohēzijas politika

136. Dalībvalstis klimatrīcībai ir atvēlējušas attiecīgi 56,9 % (22,2 miljardus EUR) no saviem Kohēzijas fonda (KF) piešķirumiem un 32,6 % (69,9 miljardus EUR) no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) piešķirumiem.
137. Taisnīgas pārkārtošanās fonds (TPF) mobilizē ES investīcijas 19,2 miljardu EUR apmērā, lai palīdzētu cilvēkiem un vietām, ko pārkārtošanās uz klimatneitralitāti skar visvairāk. Papildus TPF ar pārējiem diviem taisnīgas pārkārtošanās mehānisma pīlāriem publiskā un privātā sektora investīciju veidā tiks mobilizēti 28 miljardi EUR, lai pievērstos pārkārtošanās sociālajām un ekonomiskajām sekām.

g) Starptautiskā sadarbība

138. *COP 28* globālās izsvēršanas rezultāti noteica minimālo rīcību, kas tiek sagaidīta no globālās kopienas, un nostādīja citas puses uz trajektorijas, pa kuru jau virzās ES. ES turpinās sniegt ieguldījumu tajā, lai tiktu nodrošināti līdzekļi un impulss pastiprinātai globālai rīcībai, un pārliecināt un atbalstīt citas valstis, lai tās sekotu ES piemēram.
139. Balstoties uz *Global Gateway* panākumiem un potenciālu, starptautiskā sadarbība paplašināsies, aptverot jaunas jomas, saskaņā ar globālajiem centieniem, par kuriem panākta vienošanās globālās izsvēršanas ietvaros, un jaunas ilgtspējīgas tehnoloģiskās iespējas, paturot prātā pieskaņošanos Parīzes nolīgumam un ilgtspējīgas attīstības mērķiem. ES un tās dalībvalstis vēl vairāk stiprinās zaļo diplomātiju divpusējos, plurilaterālos (cita starpā G7, G20, ESAO, Klimata klubā) un daudzpusējos forumos un partnerībās.
140. Klimatfinansējums arī turpmāk būs centrālais elements ES ieguldījumā globālajā klimatrīcībā. ES kopā ar tās dalībvalstīm un Eiropas Investīciju banku (EIB) ir lielākā publiskā klimatfinansējuma devēja jaunattīstības valstīm un jaunietekmes ekonomikām – 2023. gadā tās ieguldījums sasniedza 28,6 miljardus EUR, un tā papildus mobilizēja 7,2 miljardus EUR privātā finansējuma. Tikai 2023. gadā vien ES ieguldījums divpusējā un daudzpusējā publiskajā finansējumā pielāgošanās pasākumiem jaunattīstības valstīs bija 8,4 miljardi EUR (9,1 miljards USD).

141. ES un tās dalībvalstis, izmantojot divpusēju, plurilaterālu un daudzpusēju sadarbību un atbilstīgi Parīzes nolīguma noteikumiem, palīdzēs sasniegt *COP 29* pieņemto jauno kolektīvo kvantitatīvo mērķi klimatfinansējuma jomā (*NCQG*).
142. ES pastiprināja diplomātiju visā pasaulē, lai vairotu centienus atkārtot ES ETS 1 panākumus, mudinot un atbalstot citas jurisdikcijas nolūkā ieviest vai uzlabot to oglekļa cenu noteikšanas mehānismus. Arī ES OIM pakāpeniska īstenošana valdībām rada stimulu izvirzīt vērienīgākus mērķus klimata jomā, izmantojot cenu noteikšanas pasākumus, lai samazinātu emisijas, un nozarēm – samazināt SEG emisijas, pamatojoties uz metodiku, kuru potenciāli var piemērot starptautiskā mērogā.
143. Saistībā ar starptautiskām darbībām, kas saistītas ar klimata pētniecību un sistemātisku novērošanu, ES un tās dalībvalstis, pateicoties valstu meteoroloģiskajiem un hidroloģiskajiem dienestiem, sniedz ieguldījumu zinātnisko zināšanu bāzē un *IPCC* darbībās, kā arī novērošanas spējās, ko nodrošina Pasaules Meteoroloģijas organizācija un Pasaules klimata novērošanas sistēma.
144. ES Zemes novērošanas pamatprogramma *Copernicus* piedāvā bezmaksas un atklāti pieejamus informācijas pakalpojumus, kuros tiek iegūti globāli dati no satelītiem un mērīšanas sistēmām, kas izvietotas uz zemes, gaisā un jūrā. *Copernicus* palīdz pakalpojumu sniedzējiem, publiskām iestādēm un citām starptautiskām organizācijām uzlabot iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Nestabilā ģeopolitiskajā vidē ES turpinās veidot stabilas partnerības ar līdzīgi domājošām valstīm. Zaļās alianses un zaļās partnerības, kas kopš 2021. gada ir noslēgtas ar partneriem, kopā ar dalībvalstu īstenotām divpusējām partnerībām atbalstīs ES un partneru virzību uz klimatneitralitāti. ES paplašinās un padziļinās partnerības ar uzticamiem starptautiskiem piegādātājiem, arī kaimiņvalstīm, lai nodrošinātu ilgtermiņa enerģētisko drošību un uz enerģētikas pārkārtošanas laiku – piegādes prognozējamību. Tas palīdzēs samazināt ārējo atkarību un izmaksas, vienlaikus mazinot riskus piegādes ķēdēs.

145. Klimata mērķu un mērķrādītāju sasniegšanu var sekmēt tirdzniecības nolīgumi, kuri vienlaikus nodrošina, ka starptautiskā tirdzniecības sistēma joprojām ir taisnīga un nediskriminējoša. Līdzīgi, tirdzniecības politika var veicināt inovāciju, veicinot ilgtspējīgas vērtības ķēdes un dodot tīrajām tehnoloģijām un produktiem piekļuvi tirgum. Lai stiprinātu ES konkurētspēju, dažādotu piegādes ķēdes un stimulētu ekonomikas, Eiropas Komisija ir izziņojusi vairākas jaunas tirdzniecības partnerības – tīras tirdzniecības un investīciju partnerībām (*CTIP*). Tās paredzētas, lai papildinātu ES plašo tirdzniecības nolīgumu tīklu, izmantojot ātrāku, elastīgāku un mērķtiecīgāku pieeju, kas pielāgota ES un tās partneru konkrētām uzņēmējdarbības interesēm. Pirmā *CTIP* ar Dienvidāfriku tika uzsākta 2025. gada martā. Nolīgumā galvenā uzmanība tiks pievērsta investīcijām, pārejai uz tīru enerģiju, prasmēm un tehnoloģijām, kā arī stratēģisko nozaru attīstībai visā piegādes ķēdē.
146. Kandidātvalstis un potenciālās kandidātvalstis tiks atbalstītas, pieskaņojoties ES klimata un enerģētikas *acquis* un to pieņemot, tostarp attiecībā uz Eiropas Klimata aktu. Tas ietver Enerģētikas kopienas ietvaros uzņemto saistību īstenošanu, proti, sasniegt 2030. gada klimata un enerģētikas mērķrādītājus un līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti uz Enerģētikas savienības pārvaldības regulu balstītā satvarā. Apņemšanās ievērot 2040. gada atskaites punktu un atbilstoša pārkārtošanās būs vēl viens svarīgs faktors nākotnes ES dalībvalstu pievienošanās procesā.
147. Turklāt ES atbalsta sadarbību starp attiecīgajām starptautiskajām organizācijām, atzīstot koordinētas globālas pieejas nozīmi centienos pievērsties trīskāršajai planētas krīzei, ko rada klimata pārmaiņas, biodaudzveidības zudums un piesārņojums, kā arī zemes degradācija. ES un tās dalībvalstis uzskata, ka dažādos līmeņos būtu jāuzlabo politikas saskaņotība starp visām trim Riodežaneiro konvencijām, lai veicinātu īstenošanu un sasniegtu attiecīgos mērķus un mērķrādītājus.

IV. INFORMĀCIJA, KAS NEPIECIEŠAMA ES NND SKAIDRĪBAI, PĀRREDZAMĪBAI UN IZPRATNEI (ISPI)

148. 2018. gadā Katovicē Pušu konferences pirmajā sesijā, kas bija Parīzes nolīguma pušu sanāksme (*CMA I*), Puses vienojās par skaidrībai, pārredzamībai un izpratnei nepieciešamās informācijas (ISPI) norādēm, kas piemērojamas to NND.
149. Šajā daļā sniegta ISPI par ES un tās dalībvalstu NND šā iesnieguma dienā. Turpmāki atjauninājumi tiks iesniegti pēc tam, kad tiks pieņemta iekšzemes politikas, kas atbalsta ES NND īstenošanu.
-

INFORMĀCIJA SKAIDRĪBAS, PĀRREDZAMĪBAS UN IZPRATNES SEKMĒŠANAI PAR EIROPAS SAVIENĪBAS UN TĀS DALĪBVALSTU NACIONĀLI NOTEIKTO DEVUMU LAIKPOSMAM NO 2026. LĪDZ 2035. GADAM

Informācija, kas nepieciešama ES NND skaidrībai, pārredzamībai un izpratnei

<i>Punkt s</i>	<i>CMA I sniegtās norādes</i>	<i>Uz ES NND attiecināmā ISPI</i>
1.	Kvantitatīva informācija par atsaucē punktu (tostarp, attiecīgā gadījumā, bāzes gads):	
a)	atsaucē gads(-i), bāzes gads(-i), atsaucē periods(-i) vai cits(-i) sākumpunkts(-i);	1990. gads
b)	kvantitatīva informācija par atsaucē rādītājiem, to vērtības atsaucē gadā(-os), bāzes gadā(-os), atsaucē periodā(-os) vai citā sākumpunktā un, attiecīgā gadījumā, mērķgadā;	Kvantitatīva atsaucē rādītāja noteikšana būs balstīta uz kopējiem nacionālajiem rādītājiem, par kuriem nacionālajā inventarizācijas ziņojumā ziņo ES, un to var atjaunināt, pamatojoties uz SEG inventarizācijas pārskatu metodikas uzlabojumiem.
c)	attiecībā uz Parīzes nolīguma 4. panta 6. punktā minētajām stratēģijām, plāniem un pasākumiem vai politikām un pasākumiem, kas ir nacionāli noteikto devumu sastāvdaļas, ja 1. punkta b) apakšpunkts nav piemērojams, Puses sniedz citu attiecīgu informāciju;	Neattiecas.
d)	mērķrādītājs, kas attiecas uz atsaucē rādītāju, kurš izteikts skaitliski, piemēram, samazinājuma procentos vai apmērā;	Emisiju samazināšanas mērķrādītājs visas tautsaimniecības mērogā līdz 2040. gadam salīdzinājumā ar 1990. gadu, tostarp atbilstīgs augstas kvalitātes starptautisko kredītu ieguldījums saskaņā ar Parīzes nolīguma 6. pantu tā, lai tas būtu gan vērienīgi, gan rentabli, kā rezultātā visas tautsaimniecības mēroga SEG emisiju neto samazinājums par 66,25–72,5 % līdz 2035. gadam salīdzinājumā ar 1990. gadu būtu indikatīvs. Indikatīvā mērķrādītāja diapazons 2035. gadam ir balstīts uz indikatīvajām lineārajām trajektorijām no ES klimata mērķrādītājiem 2030. un 2050. gadam, no vienas puses, un no ES klimata mērķrādītāja 2030. gadam un 2040. gada klimata mērķrādītāja no Eiropas Savienības Padomes nostājas, no otras puses.

e)	informācija par datu avotiem, kurus izmanto atsaucē punkta(-u) kvantitatīvā noteikšanā;	Atsaucē rādītāja kvantitatīvā noteikšana tiks balstīta uz datiem, kurus Eiropas Savienība paziņo nacionālajā inventarizācijas ziņojumā.
f)	informācija par apstākļiem, kādos Puse var atjaunināt atsaucē rādītāju vērtības.	Vērtības var atjaunināt, pamatojoties uz SEG inventarizācijas pārskatu metodikas uzlabojumiem.
2. Īstenošanas termiņi un/vai laikposmi:		
a)	Īstenošanas termiņš un/vai laikposms, tostarp sākuma un beigu datums, atbilstīgi visiem turpmākiem attiecīgiem lēmumiem, ko pieņem Pušu konference, kas vienlaikus ir Parīzes nolīguma Pušu sanāksme (CMA);	Viena gada mērķrādītājs 2040. gadā, kas dod indikatīvu ieguldījumu SEG neto emisiju samazināšanā par 66,25–72,5 % līdz 2035. gadam salīdzinājumā ar 1990. gadu. Indikatīvā mērķrādītāja diapazons 2035. gadam ir balstīts uz indikatīvajām lineārajām trajektorijām no ES klimata mērķrādītājiem 2030. un 2050. gadam, no vienas puses, un no ES klimata mērķrādītāja 2030. gadam un 2040. gada klimata mērķrādītāja no ES Padomes nostājas, no otras puses.
b)	attiecīgi – vai tas ir viena gada vai daudzgadu mērķrādītājs.	Viena gada mērķrādītājs 2040. gadā, kas dod indikatīvu ieguldījumu SEG neto emisiju samazināšanā par 66,25–72,5 % līdz 2035. gadam salīdzinājumā ar 1990. gadu. Indikatīvā mērķrādītāja diapazons 2035. gadam ir balstīts uz indikatīvajām lineārajām trajektorijām no ES klimata mērķrādītājiem 2030. un 2050. gadam, no vienas puses, un no ES klimata mērķrādītāja 2030. gadam un 2040. gada klimata mērķrādītāja no ES Padomes nostājas, no otras puses.
3. Darbības joma un tvērums:		
a)	mērķrādītāja vispārīgs apraksts;	Mērķrādītājs ir emisiju samazināšanas mērķrādītājs visas tautsaimniecības mērogā līdz 2040. gadam salīdzinājumā ar 1990. gadu, tostarp atbilstīgs augstas kvalitātes starptautisko kredītu ieguldījums saskaņā ar Parīzes nolīguma 6. pantu tā, lai tas būtu gan vērienīgi, gan rentabli, kā rezultātā visas tautsaimniecības mēroga SEG emisiju neto samazinājums par 66,25–72,5 % līdz 2035. gadam salīdzinājumā ar 1990. gadu būtu indikatīvs. Indikatīvā mērķrādītāja diapazons 2035. gadam ir balstīts uz indikatīvajām lineārajām trajektorijām no ES klimata mērķrādītājiem 2030. un 2050. gadam, no

		vienas puses, un no ES klimata mērķrādītāja 2030. gadam un 2040. gada klimata mērķrādītāja no Eiropas Savienības Padomes nostājas, no otras puses. Ģeogrāfiskā darbības joma: ES un tās dalībvalstis (Beļģija, Bulgārija, Čehija, Dānija, Vācija, Igaunija, Īrija, Grieķija, Spānija, Francija, Horvātija, Itālija, Kipra, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Ungārija, Malta, Nīderlande, Austrija, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovēnija, Slovākija, Somija, Zviedrija) ¹. Kā norādīts iepriekš minētā iesnieguma 13. punktā, pēc 2040. gada mērķrādītāja noteikšanas un saskaņā ar paredzētajām pārskatīšanām Eiropas Komisija sagatavos klimata politikas arhitektūru laikposmam pēc 2030. gada un sagatavos priekšlikumus šim politikas satvaram, kas būs vajadzīgi, lai 2040. gada mērķrādītāju sasniegtu taisnīgi un izmaksefektīvi.
b)	sektori, gāzes, kategorijas un krātuves, uz ko attiecas nacionāli noteiktais devums, tostarp, attiecīgā gadījumā, saskaņā ar Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes (<i>IPCC</i>) pamatnostādnēm;	Sīkāka informācija saskaņā ar <i>IPCC</i> pamatnostādnēm ES reizi divos gados sagatavotajos pārredzamības ziņojumos. Aptvertie sektori: • Enerģētika • Aviācija ○ Civilās aviācijas emisijas ir aptvertas attiecībā uz CO₂ emisijām, kas rodas lidojumos, uz kuriem attiecas efektīva oglekļa cenas noteikšana, izmantojot ES ETS (kas līdz 2026. gada 31. decembrim ietver lidojumus Eiropas Ekonomikas zonas iekšienē, lidojumus uz Šveici un lidojumus uz Apvienoto Karalisti). [Viegturis: plašāka darbības joma izrietētu no tā, ka Padome un Eiropas Parlaments groza ES ETS

¹ Tostarp ES tālākie reģioni (Gvadelupa, Francijas Gviāna, Martinika, Majota, Reinjona, Senmartēna (Francija), Kanāriju salas (Spānija), Azoru salas un Madeira (Portugāle)).

		direktīvu, pamatojoties uz tiesību akta priekšlikumu, kas jāpieņem līdz 2026. gada jūlijam ².] • Jūras nozare ○ Jūras navigācija ir iekļauta attiecībā uz emisijām, kas rodas no iekšzemes kuģošanas darbībām, un emisijām, uz kurām attiecas efektīva oglekļa cenas noteikšana, izmantojot ES ETS. ES ETS attiecināšana arī uz jūras transporta emisijām ietver CO₂ emisijas no kuģiem, kuru bruto tilpība pārsniedz 5000 tonnas, kā arī metāna un slāpekļa oksīda emisijas no 2026. gada 1. janvāra. Minētais attiecas uz 50 % emisiju reisos, kas sākas vai beidzas ārpus ES, un uz visām emisijām no reisiem ES iekšienē un emisijām no kuģiem ES ostās. • Citas enerģijas avotu kategorijas saskaņā ar <i>IPCC</i> pamatnostādņēm Rūpniecības procesi un produktu lietojums • Lauksaimniecība • Atkritumi • ZIZIMM (sīkāku informāciju par šo sektoru skatīt 5. iedaļas e) apakšpunktā) Gāzes: • Oglekļa dioksīds (CO₂) • Metāns (CH₄) • Slāpekļa(I) oksīds (N₂O) • Daļēji halogenēti fluorogļūdeņraži (<i>HFC</i>) • Perfluorogļūdeņraži (<i>PFC</i>) • Sēra heksafluorīds (SF₆) • Slāpekļa trifluorīds (NF₃)
--	--	--

² https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14549-EU-emissions-trading-system-for-maritime-aviation-and-stationary-installations-and-market-stability-reserve-review_lv.

c)	kā Puse ir ņēmusi vērā lēmuma 1/CP.21 31. punkta c) un d) apakšpunktu (avoti, piesaistītāji un vai ir kāda kategorija, kas ir izslēgta);	ES NND aptver visu tautsaimniecību, tādējādi šis noteikums ir ievērots.
d)	mitigācijas līdz ieguvumi no Pušu pielāgošanās pasākumiem un/vai ekonomikas diversifikācijas plāniem, ietverot aprakstu par Pušu pielāgošanās pasākumu un/vai ekonomikas diversifikācijas plānu konkrētiem projektiem, pasākumiem un iniciatīvām.	Neattiecas.
4.	Plānošanas procesi:	
a)	informācija par plānošanas procesiem, ko Puse ir veikusi, lai sagatavotu savu nacionāli noteikto devumu un, ja tāda ir pieejama, par Puses īstenošanas plāniem, attiecīgā gadījumā ietverot: vietējos institucionālos mehānismus, sabiedrības līdzdalību un iesaisti ar vietējām kopienām un pirmiedzīvotājiem, ievērojot dzimumu līdztiesību; no konteksta atkarīgi faktori, cita starpā attiecīgā gadījumā ietverot šādu informāciju: a) valsts apstākļi, piemēram, ģeogrāfija, klimats, ekonomika, ilgtspējīga attīstība un nabadzības izskaušana; b) paraugprakse un pieredze saistībā ar nacionāli noteiktā devuma sagatavošanu; c) citi kontekstā aplūkojami centieni un prioritātes, kas apliecinātas, pievienojoties Parīzes nolīgumam.	ES NND ir sagatavots, pamatojoties uz rezultātiem, kas gūti politiskajās debatēs, kuras aizsākās ar Eiropas Komisijas paziņojumu “Rūpēs par nākotni: Eiropas 2040. gada klimata mērķrādītājs un ceļš uz klimatneitralitāti 2050. gadā, veidojot ilgtspējīgu, taisnīgu un pārticīgu sabiedrību” un Eiropas Savienības Padomes nostāju par ES Klimata akta grozījumu. Paziņojums tika sagatavots pēc plaša ietekmes izvērtējuma ³, kā arī ieinteresēto personu ieguldījuma, kas apkopots sabiedriskās apspriešanas rezultātā ⁴. Mērķrādītājs arī balstījās uz padomiem, ko sniegusi Eiropas Zinātniskā konsultatīvā padome klimata pārmaiņu jautājumos (<i>ESABCC</i>). ES NND ir sagatavots, ņemot vērā ES apņemšanos attiecībā uz dzimumu līdztiesību un transversālas prioritātes, kas formulētas, piemēram, šādu apņemšanos ietvaros: apņemšanās radīt un maksimāli palielināt sinerģijas starp ilgtspējīgas attīstības sociālajiem,

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024SC0063>.

⁴ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13793-EU-climate-target-for-2040/public-consultation_lv.

		vidiskajiem un ekonomiskajiem aspektiem ⁵; dalībvalstu veikta cilvēktiesību un dzimumu līdztiesības dimensiju integrēšana to nacionālajos plānos, stratēģijās saskaņā ar ES Enerģētikas un klimata pārvaldības regulu ⁶ un Eiropas Dzimumu līdztiesības pakta ⁷ un ES atbalsts tam, lai pieņemtu Apvienoto Nāciju Organizācijas Deklarāciju par pirmiedzīvotāju tautu tiesībām ⁸. ES mērķis ir panākt līdzsvarotu dzimumu līdzdalību un veicināt sieviešu un meiteņu pilnīgu, vienlīdzīgu, efektīvu un jēgpilnu līdzdalību un līderību visos klimatrīcības un lēmumu pieņemšanas līmeņos. ES arī turpinās atbalstīt jauniešu un bērnu jēgpilnu iesaistīšanos klimata pārmaiņu lēmumu pieņemšanas procesos, kā arī izglītošanu un mācības klimata jomā un sabiedrības informētības par klimata pārmaiņām vairošanu. Mēs arī uzsveram, ka svarīga ir viņu autonomija un noturīga viņu spēju veidošana. ES atzinīgi vērtē to, ka ANO Cilvēktiesību padome un Ģenerālā asambleja ir atzinusi, ka tiesības uz tīru, veselīgu un ilgtspējīgu vidi ir cilvēktiesības, un tā aktīvi iesaistīsies diskusijās par šo tiesību veicināšanu un sekmēs iekļaušanu un nediskrimināciju. ES atzīst ieguldījumu, ko sniedz ar vidi saistīto cilvēktiesību aizstāvji, kuri saskaras ar nepieredzētiem draudiem un uzbrukumiem. Par visiem ES tiesību aktiem, pirms tos pieņem Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome, notiek sabiedriskā apspriešana. Pārvaldības mehānismi ir noteikti Regulā (ES) 2018/1999 par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību.
--	--	--

⁵ Padomes secinājumi (2019. gada 9. aprīlis) “Virzībā uz arvien ilgtspējīgāku Savienību līdz 2030. gadam”.

⁶ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12265-2030-Climate-Target-Plan/public-consultation>.

⁷ Padomes secinājumi (2011. gada 7. marts) par Eiropas Dzimumu līdztiesības pakta (2011.–2020. gads).

⁸ Padomes secinājumi (2017. gada 15. maijs) par pirmiedzīvotājiem.

		Tas ietver pastiprinātu pārvaldības sistēmu, kas saistīta ar integrētu plānošanu, ziņošanu un monitoringu klimata un enerģētikas politikas jomās, tostarp attiecībā uz klimata un enerģētikas mērķrādītājiem, politikām, pasākumiem un prognozēm, inventarizācijas ziņojumiem un noteikumiem attiecībā uz sabiedrības daudzlīmeņu līdzdalību, kā arī sabiedriskām apspriešanām, kam jānotiek dalībvalstīs, kad tās gatavo integrētos NEKP, ar kuriem tiek īstenoti to politikas mērķi līdz 2030. gadam. Šajos tiesību aktos ir ietvertas pārskatīšanas klauzulas atbilstoši Parīzes nolīguma piecu gadu ciklam, kas paredz arvien vērienīgāku klimatrīcību. Turklāt, lai atbalstītu Parīzes nolīguma 2. panta 1. punkta c) apakšpunkta īstenošanu, ES īsteno pasākumus, kas cita starpā ietver ES ETS vai ES ilgtspējīga finansējuma satvaru, tostarp attiecībā uz finanšu tirgus politiku, un tā turpina darbu pie tā, lai finanšu plūsmas vēl vairāk pieskaņotu virzībai uz zemu SEG emisiju līmeni un klimatnoturīgu attīstību.
b)	specifiska informācija, kas piemērojama Pusēm, tostarp reģionālām ekonomikas integrācijas organizācijām un to dalībvalstīm, kas panākušas vienošanos rīkoties kopīgi saskaņā ar Parīzes nolīguma 4. panta 2. punktu, tostarp Pusēm, kas vienojušās rīkoties kopīgi, un vienošanās noteikumi saskaņā ar Parīzes nolīguma 4. panta 16.–18. punktu;	Ar šo ES un tās dalībvalstis informē <i>UNFCCC</i> sekretariātu par nodomu rīkoties kopīgi saskaņā ar Parīzes nolīguma 4. panta 2. punktu, ņemot vērā iepriekš 3. punkta a) apakšpunktā minētos tiesību aktus, kuros ir aprakstīts, kādā veidā ES un tās dalībvalstis būs atbildīgas par šā NND sasniegšanu. [vietturis politikas satvaram laikposmam pēc 2030. gada]
c)	kā, gatavojot savu nacionāli noteikto devumu, Puse saskaņā ar Parīzes nolīguma 4. panta 9. punktu ir ņēmusi vērā globālās izsvēršanas iznākumu;	ES savus klimata mērķrādītājus 2030. un 2050. gadam ir nospraudusi Regulā (ES) 2021/1119, ar ko izveido klimatneitralitātes panākšanas satvaru ("Eiropas Klimata akts"). Eiropas Klimata aktā noteikta prasība, ka Eiropas Komisijai jāierosina starpposma mērķrādītājs 2040. gadam ne vēlāk kā sešus mēnešus pēc globālās izsvēršanas saskaņā ar Parīzes nolīgumu.

		Eiropas Komisija 2024. gada 6. februārī publicēja paziņojumu par ES klimata mērķrādītāju 2040. gadam, tostarp ieteikumu 2040. gada starpposma mērķrādītājam, ņemot vērā Eiropas Zinātniskās konsultatīvās padomes klimata pārmaiņu jautājumos zinātniskos ieteikumus, un detalizētu ietekmes novērtējumu un ziņojumu par oglekļa budžetu. [vietturis politikas satvaram laikposmam pēc 2030. gada] ES ieguldījums globālajos centienos, par kuriem panākta vienošanās globālajā izsvēršanā, aprakstīts III iedaļā.
d)	katrai Pusei, kuras nacionāli noteiktais devums saskaņā ar Parīzes nolīguma 4. pantu sastāv no pielāgošanās pasākumiem un/vai ekonomikas diversifikācijas plāniem, kuru rezultātā rodas mitigācijas līdzieguvumi saskaņā ar Parīzes nolīguma 4. panta 7. punktu, jāiesniedz informācija:	Oglekļsaistīga saimniekošana un augsnes emisiju samazināšana kā lauksaimniecības pielāgošanās pasākumi un līdzieguvumu kvantificēšana. • Kūdrāju un mitrāju atjaunošana un hidroloģiskā režīma atjaunošana tajos, lai mazinātu oglekļa oksidāciju un palielinātu oglekļa sekvestrēšanu (kopējais ES mitigācijas potenciāls (miljoni tonnu CO₂ ekv. gadā) 51–54 miljoni tonnu CO₂ ekv. gadā) *. • Agromežsaimniecība un jauktā saimniekošana, kur koki vai krūmi tiek integrēti kultūraugu apsaimniekošanā un/vai lopkopības pārvaldībā. • Īstenot augsnes aizsardzības pasākumus, piemēram, uztvērēj kultūru un segkultūru audzēšanu, saudzējošu augsnes apstrādi un dzīvžogus. • Atkārtota apmežošana, ievērojot ekoloģiskos principus attiecībā uz biodaudzveidību un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu (8–235 miljoni tonnu CO₂ ekv. gadā) *. • Uzlabota mēslošanas līdzekļu izmantošanas efektivitāte nolūkā samazināt slāpekļa oksīda emisijas (19 miljoni tonnu CO₂ ekv. gadā) *. * līdzieguvumu kvantificēšana: Oglekļsaistīga saimniekošana – lauksaimniecības gatavība 2030. gadam (sk. 1. tab.)
i)	par to, kā, izstrādājot nacionāli noteikto devumu, ir ņemtas vērā reakcijas pasākumu ekonomiskās un sociālās sekas;	
ii)	par konkrētiem projektiem, pasākumiem un darbībām, ko paredzēts īstenot, lai sniegtu ieguldījumu mitigācijas līdzieguvumos, tostarp informāciju par pielāgošanās plāniem, kas arī dod mitigācijas līdzieguvumus, kuri var aptvert svarīgākos sektorus, piemēram, enerģētiku, resursus, ūdens resursus, piekrastes resursus, iedzīvotāju apmetnes un pilsētplānošanu, lauksaimniecību un mežsaimniecību (bet ne tikai tos); un par ekonomikas diversifikācijas darbībām, kas var aptvert, piemēram, šādus sektorus (bet ne tikai tos): ražošanu un rūpniecību, enerģētiku un kalnrūpniecību, transportu un komunikācijas, celtniecību, tūrismu, nekustamos īpašumus, lauksaimniecību un zivsaimniecību.	

		Energoefektivitātes pasākumi Ēku un infrastruktūras pielāgošana tā, lai tās spētu izturēt ekstremālus laikapstākļus (piemēram, mājokļu pāraprīkošana karstuma viļņu gadījumiem), bieži vien uzlabo energoefektivitāti, kas savukārt samazina emisijas. To var kvantificēt, aplēšot enerģijas ietaupījumus un attiecīgos emisiju samazinājumus. Pielāgošanās pasākumi būvniecības nozarē veicina gan noturības, gan mitigācijas mērķu sasniegšanu, bet rada potenciālu nepieciešamību pēc kompromisiem, kas ir jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi. ES ir strādājusi, lai veicinātu pielāgošanās klimata pārmaiņām integrēšanu būvniecības standartos, ir izstrādājusi direktīvas, lai palielinātu energoefektivitāti un energosniegumu, un izstrādājusi politikas nolūkā veicināt ēku renovāciju, kā rezultātā uzlabojas resursefektivitāte un energoefektivitāte. Eiropas Komisija 2023. gada martā izstrādāja ES līmeņa norādījumus par ēku klimatnoturību. Ilgspējīga lauksaimniecība Tāda prakse kā agromežsaimniecība un oglekļa sekvestrēšana augsnē ir kopēji pielāgošanās pasākumi, lai veidotu noturību pret sausumu vai plūdiem. Šādi praktiskie paņēmieni arī var mazināt emisijas, uzkrājot oglekli augsnē. Dabā balstīti risinājumi (DBR) Pārdomāti integrējot DBR politikā un plānošanā, tie paveic krietni vairāk nekā tikai mīkstina klimata pārmaiņas vai katastrofu risku. Tie sniedz daudz dažādu ieguvumu: uzlabo sabiedrības veselību, rada zaļās darbvietas, atdzīvina pilsētu teritorijas, attīra ūdeni un gaisu un veicina sociālo iekļaušanu. ES veicina DBR, kas aizsargā, atjauno un ilgtspējīgi pārvalda dabiskos oglekļa piesaistītājus un krātuves, tostarp Eiropas zaļajā kursā, ES Biodaudzveidības stratēģijā 2030. gadam un stratēģijā “No lauka līdz galdam”.
--	--	---

		Dabā balstītas urbānās inovācijas projektā <i>H2020 NATURVATION</i> izstrādāti svarīgi DBR resursi klimatam, tostarp pilsētu dabas atlantu ar gandrīz 1000 DBR piemēriem no 100 Eiropas pilsētām, kas palīdz pielāgot pilsētvides sistēmu klimata pārmaiņām, un Eiropas novērtējuma kartes par DBR sniegtajiem ieguvumiem urbāno siltumsalu samazināšanā 775 pilsētu teritorijās visā ES. NetworkNature ir ES finansēts “Apvārsnis Eiropa” projekts, kas ir galvenais resurss DBR iesaistītajām aprindām un kas rada iespējas vietējai, reģionālai un starptautiskai sadarbībai, lai maksimāli palielinātu DBR ietekmi un izplatību. <i>NetworkNature</i> tīmekļa vietnē atrodami apjomīgi ar DBR saistīti resursi un gadījumu izpētes materiāli. Piemēram, projektā OPERANDUM tika izstrādātas āra laboratorijas un platforma <i>GeoIKP</i>, lai validētu un uzraudzītu DBR hidrometeoroloģisko risku mazināšanai, izmantojot ģeotelpiskos un sociālekonomiskos datus.
5.	Pieņemumi un metodiskās pieejas, tostarp tās, kas paredzētas antropogēno siltumnīcefekta gāzu emisiju un attiecīgā gadījumā piesaistes aplēsei un uzskaitē:	
a)	pieņemumi un metodiskās pieejas, kas paredzētas antropogēno siltumnīcefekta gāzu emisiju un piesaistījumu uzskaitē atbilstīgi Puses nacionāli noteiktajam devumam saskaņā ar lēmuma 1/CP.21 31. punktu, un saskaņā ar CMA pieņemtajiem grāmatvedības norādījumiem;	Eiropas Savienība ņems vērā antropogēnās emisijas un piesaisti atbilstoši sava NND darbības jomai saskaņā ar Lēmumu 4/CMA.1. Antropogēno emisiju un piesaistījumu uzskaites pamatā ir dati, kas iekļauti ES SEG pārskatā, kurš ir apkopots saskaņā ar <i>IPCC</i> pamatnostādnēm un ziņošanas pamatnostādnēm, procedūru un kārtību saskaņā ar pilnveidoto caurskatāmības satvaru.
b)	pieņemumi un metodiskās pieejas, ko izmanto, lai nacionāli noteiktajā devumā uzskaitītu politiku, pasākumu vai stratēģiju īstenošanu;	Neattiecas. ES NND ir absolūts SEG emisiju samazināšanas mērķrādītājs, kas aptver visu tautsaimniecību.

c)	attiecīgā gadījumā informācija par to, kā Puse ņems vērā esošās metodes un norādījumus saskaņā ar konvenciju, lai pienācīgi uzskaitītu antropogēnās emisijas un piesaisti saskaņā ar Parīzes nolīguma 4. panta 14. punktu;	Sk. turpmāk 5. punkta d) apakšpunktu.
d)	<i>IPCC</i> metodikas un rādītāji, ko izmanto antropogēno siltumnīcefekta gāzu emisiju un piesaistījumu novērtēšanai;	Metodikas: <i>IPCC</i> norādījumi, 2019. gads. Rādītāji: globālās sasilšanas potenciāls 100 gadu laikposmā saskaņā ar <i>IPCC</i> 5. novērtējuma ziņojumu.
e)	sektoram, kategorijai vai darbībai specifiski pieņēmumi, metodikas un pieejas, kas atbilst <i>IPCC</i> norādījumiem, attiecīgā gadījumā ietverot: i. pieeja jautājumam par emisijām un sekojošiem piesaistījumiem no dabiskiem traucējumiem uz apsaimniekotas zemes; ii. pieeja, ko izmanto, lai uzskaitītu emisijas un piesaistījumus no nocirstas koksnes produktiem; pieeja, ko izmanto, lai pievērstos mežu vecuma klašu struktūras radītajiem efektiem;	[vietturis politikas satvaram laikposmam pēc 2030. gada]
f)	citi pieņēmumi un metodiskās pieejas, ko izmanto, lai izprastu nacionāli noteikto devumu un, attiecīgā gadījumā, lai novērtētu attiecīgās emisijas un piesaisti, tostarp:	
i)	kā tiek veidoti atsauces rādītāji, bāzlīnija(-as) un/vai references līmenis(-ņi), tostarp, attiecīgā gadījumā, sektoram, kategorijai vai darbībai specifiski references līmeņi, ietverot, piemēram, izmantotos galvenos parametrus, pieņēmumus, definīcijas, metodikas, datu avotus un modeļus;	[vietturis politikas satvaram laikposmam pēc 2030. gada]
ii)	pusēm ar nacionāli noteiktiem devumiem, kas satur komponentus, kuri nav siltumnīcefekta gāzu komponenti, attiecīgā gadījumā informācija par pieņēmumiem un metodiskajām pieejām, ko piemēro attiecībā uz šiem komponentiem;	Neattiecas. ES NND ir absolūts SEG emisiju samazināšanas mērķrādītājs, kas aptver visu tautsaimniecību.

iii)	attiecībā uz klimatforsētājiem, kas ietverti nacionāli noteiktajos devumos, bet nav iekļauti <i>IPCC</i> norādījumos, informācija par to, kā klimatforsētāji tiek novērtēti;	[vietturis politikas satvaram laikposmam pēc 2030. gada]
iv)	papildu tehniska informācija pēc vajadzības;	Neattiecas.
g)	attiecīgā gadījumā nodoms izmantot brīvprātīgu sadarbību saskaņā ar Parīzes nolīguma 6. pantu.	Lai atvieglotu ES 2040. gada mērķrādītāja sasniegšanu – atbilstīgs devums 2040. gada mērķrādītāja sasniegšanā ar augstas kvalitātes starptautiskajiem kredītiem saskaņā ar Parīzes nolīguma 6. pantu tā, lai tas būtu gan vērienīgi, gan rentabli, kas ES un trešām valstīm palīdzētu sasniegt SEG neto samazinājuma trajektorijas, kuras ir saderīgas ar Parīzes nolīguma mērķi ierobežot globālo vidējās temperatūras pieaugumu krietni zem 2 °C atzīmes un tiekties temperatūras kāpumu iegrožot līdz 1,5 °C salīdzinājumā ar pirmsindustriālā laikmeta līmeni; izcelsmi, kvalitātes kritērijus un citus nosacījumus, kas attiecas uz šādu kredītu iegādi un izmantošanu, reglamentē ES tiesību aktos. Norvēģija, Islande un Lihtenšteina kopš 2008. gada piedalās ES ETS 1, un 2020. gadā stājās spēkā nolīgums, ar ko savieno ES un Šveices ETS. ES turpina izskatīt iespējas savienot ES ETS 1 ar citām stabilām ETS. ES par savu sadarbību ES ETS ietvaros ar šīm un jebkurām citām Pusēm atskaitīsies veidā, kas atbilst <i>CMA</i> ietvaros pieņemtajiem norādījumiem.
6.	Kādā veidā Puse pamato, ka tās nacionāli noteiktais devums ir taisnīgs un vērienīgs, ņemot vērā valstu apstākļus:	
a)	Kādā veidā Puse pamato, ka tās nacionāli noteiktais devums ir taisnīgs un vērienīgs, ņemot vērā valstu apstākļus.	ES NND ir gan vērienīgs, gan taisnīgs, jo tas vienu no pasaulē lielākajām no fosilām degvielām atkarīgām un industrializētām ekonomikām virzīs ceļā uz klimatneitralitātes sasniegšanu līdz 2050. gadam, vienlaikus ņemot vērā taisnīgumu un solidaritāti starp dalībvalstīm, kurās ir atšķirīgi valstu apstākļi.

	Pašreizējais ES 2030. gada mērķrādītājs ir 55 %. ES un tās dalībvalstis, rīkojoties kopīgi, ir apņēmušās sasniegt juridiski saistošu mērķrādītāju, proti, līdz 2040. gadam samazināt SEG neto emisijas, tostarp nodrošināt atbilstīgu augstas kvalitātes starptautisko kredītu ieguldījumu saskaņā ar Parīzes nolīguma 6. pantu tā, lai tas būtu gan vērienīgi, gan rentabli, pamatojoties uz kuru ES 2035. gadā ir <i>indikatīvs</i> ieguldījums SEG emisiju neto samazināšanā par 66,25–72,5 % visas tautsaimniecības mērogā salīdzinājumā ar 1990. gadu. Indikatīvā mērķrādītāja diapazons 2035. gadam ir balstīts uz indikatīvajām lineārajām trajektorijām no ES klimata mērķrādītājiem 2030. un 2050. gadam, no vienas puses, un no ES klimata mērķrādītāja 2030. gadam un 2040. gada klimata mērķrādītāja no Eiropas Savienības Padomes nostājas, no otras puses. Lai ierosinātu ES 2040. gada klimata mērķrādītāju, Eiropas Komisija ņēma vērā labākos pieejamos un jaunākos zinātniskos pierādījumus, tostarp jaunākos <i>IPCC</i> un <i>ESABCC</i> ziņojumus; ietekmi uz sabiedrību, ekonomiku un vidi, cita starpā arī bezdarbības cenu; nepieciešamību nodrošināt, ka pārkārtošanās ir taisnīga un sociāli godīga pret visiem; izmaksu lietderību un ekonomisko efektivitāti; Savienības ekonomikas konkurētspēju, jo īpaši mazo un vidējo uzņēmumu un tādu nozaru konkurētspēju, kas visvairāk pakļautas oglekļa emisiju pārvirzes riskam; labākās pieejamās tehnoloģijas, kas ir izmaksalietderīgas, drošas un mērogojamas; energoefektivitāti un principu “energoefektivitāte pirmajā vietā”, enerģijas pieejamību cenas ziņā un enerģijas piegādes drošību; godīgumu un solidaritāti starp dalībvalstīm un pašās dalībvalstīs; nepieciešamību panākt efektīvu rezultātu vides kontekstā un ar laiku panākt progresu; nepieciešamību ilgtermiņā saglabāt, apsaimniekot un palielināt dabiskos piesaistītājus, kā arī aizsargāt un atjaunot biodaudzveidību, arī jūras vidē; investīciju vajadzības un izdevības; starptautiskās norises un īstenotos centienus sasniegt Parīzes nolīguma ilgtermiņa mērķus un <i>UNFCCC</i> galīgo mērķi; aktuālo informāciju par
--	--

	paredzamo indikatīvo Savienības SEG budžetu 2030.–2050. gada periodam. Eiropas Klimata akts izveido progresa novērtēšanas sistēmu un nodrošina juridisko pamatu turpmākai rīcībai, ja tāda ir nepieciešama. Tas nodrošina prognozējamību investoriem un citiem ekonomikas dalībniekiem un to, ka pārkārtošanās uz klimatneitralitāti ir neatgriezeniska. Lai sasniegtu šo mērķrādītāju, būs pilnībā jāīsteno saskaņotais 2030. gada satvars un jānodrošina Eiropas rūpniecības konkurētspēja. ES pašlaik apspriež tīras rūpniecības kursu, kura mērķis ir veicināt dekarbonizāciju un uzlabot Eiropas rūpniecības nozaru konkurētspēju, vienlaikus nodrošinot taisnīgu pārkārtošanos, kurā neviens netiek atstāts novārtā, un vienlīdzīgus konkurences apstākļus ar starptautiskajiem partneriem. ES jau izsenis ir apliecinājusi, ka tā izpilda savas klimata politikas mērķus. Tās kopējās SEG emisijas (izņemot ZIZIMM un starptautisko aviāciju) kopš 1990. gada ir samazinājušās par 1516 miljoniem tonnu CO₂ ekv., zemāko līmeni šajā periodā sasniedzot 2022. gadā (3133 miljoni tonnu CO₂ ekv.). Salīdzinājumā ar 1990. gadu ES ir pakāpeniski atsaistījusi savu IKP no SEG emisijām – šajā laikposmā IKP ir palielinājies par 67 %, savukārt emisijas vienlaikus ir samazinājušās par aptuveni 34 %. Klimatneitrāla, iekļaujoša un noturīga ekonomika tiecas nodrošināt ES iedzīvotāju ilgtermiņa labklājību un labbūtību. Tomēr publiskajai politikai un fondiem, kā arī sociālajam dialogam būs jāpievēršas izaicinājumiem, ar kuriem saskaras noteiktas grupas un reģioni, un jāatbalsta mājsaimniecību investīcijas dekarbonizācijā. Sociālo problēmu risināšanai politika būs nepārprotami jāvērs uz taisnīgumu, solidaritāti
--	--

		un sociālajām politikām, kas vajadzības gadījumā ne tikai mazina oglekļa cenu noteikšanas tiešo ietekmi, bet arī ļauj mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem efektīvi pāriet uz nulles oglekļa emisijām. [vietturis politikas satvaram laikposmam pēc 2030. gada]
b)	taisnīguma apsvērumi, tostarp tādi, kas atspoguļo vienlīdzību;	ES un tās dalībvalstis kopš 1990. gada ir pastāvīgi samazinājušas SEG emisijas. ES izpildīja savas emisiju samazināšanas saistības gan Kioto protokola pirmajā, gan otrajā saistību periodā. Otrajā saistību periodā ES sasniedza samazinājumu aptuveni 19 % apmērā salīdzinājumā ar bāzes gada līmeni, pārsniedzot 8 % samazinājuma mērķrādītāju, kuru tā bija apņēmusies sasniegt. Saskaņā ar <i>IPCC</i> datiem, lai ierobežotu sasilšanu līdz 1,5 °C bez pārsnieguma vai ar nelielu pārsniegumu, globālajām CO₂ emisijām ir jāsasniedz neto nulles līmenis ap 2050. gadu. 2020. gadā ES savā ilgtermiņa stratēģijā <i>UNFCCC</i> apņēmas līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti un iesniedza vērienīgu NND ar 2030. gada klimata mērķrādītāju samazināt SEG neto emisijas vismaz par 55 % salīdzinājumā ar 1990. gadu. Apņemoties sasniegt šos mērķrādītājus, ES sniedz taisnīgu un vienlīdzīgu ieguldījumu virzībā uz scenāriju, kurā globālais temperatūras pieaugums tiek ierobežots līdz 1,5 °C salīdzinājumā ar pirmsindustriālā laikmeta līmeni, kas atbilst <i>IPCC</i> ieteikumiem, Parīzes nolīguma vērienīgāko interpretāciju un ES apņemšanos attiecībā uz tā īstenošanu. ES emisiju samazinājumi ir saderīgi ar zinātni un <i>IPCC</i> un aicinājumu pamatīgi, strauji un noturīgi samazināt globālās SEG emisijas par 43 % līdz 2030. gadam un par 60 % līdz 2035. gadam. ES 2023. gadā panāca SEG emisiju neto samazinājumu par 8 % salīdzinājumā ar iepriekšējā gada emisijām. Tas ir lielākais ikgadējais samazinājums vairāku desmitgažu griezumā (izņemot pandēmijas

	izraisīto ārkārtējo, īslaicīgo samazinājumu 2020. gadā), un tas ir samazinājums, kuru lielā mērā veicināja atjaunīgās enerģijas ražošanas pieaugums un kritums ogļu un gāzes izmantošanā. 2023. gadā neto emisijas bija par 37 % zemākas nekā 1990. gadā. Tajā pašā laikposmā globālās emisijas ir palielinājušās par vairāk nekā 50 %. Minētajā laikposmā ES emisiju samazinājums pārsniedza jebkuras citas lielas attīstītas vai jaunattīstības ekonomikas emisiju samazinājumu. Mērķrādītājs ir emisiju samazināšanas mērķrādītājs visas tautsaimniecības mērogā līdz 2040. gadam salīdzinājumā ar 1990. gadu, tostarp atbilstīgs augstas kvalitātes starptautisko kredītu ieguldījums saskaņā ar Parīzes nolīguma 6. pantu tā, lai tas būtu gan vērīnīgi, gan rentabli, kā rezultātā visas tautsaimniecības mēroga SEG emisiju neto samazinājums par 66,25–72,5 % līdz 2035. gadam salīdzinājumā ar 1990. gadu būtu indikatīvs. Indikatīvā mērķrādītāja diapazons 2035. gadam ir balstīts uz indikatīvajām lineārajām trajektorijām no ES klimata mērķrādītājiem 2030. un 2050. gadam, no vienas puses, un no ES klimata mērķrādītāja 2030. gadam un 2040. gada klimata mērķrādītāja no Eiropas Savienības Padomes nostājas, no otras puses. Iesniedzot šo NND, ES saistības ir • atbilstīgas <i>IPCC</i> emisiju trajektorijām un globālajā izsvēršanā paustajam aicinājumam pamatīgi, strauji un noturīgi samazināt SEG emisijas, ievērojot 1,5 °C; • reaģē uz globālo izsvēršanu nolūkā noteikt absolūtus visas tautsaimniecības mēroga samazināšanas mērķrādītājus, kas aptver visas SEG, nozares un kategorijas; un • atbilstīgas straujiem un ticamiem emisiju samazinājumiem, lai sasniegtu attiecīgos gadsimta vidus neto nulles emisiju mērķus lineārā vai stāvākā trajektorijā. Saskaņā ar jaunāko <i>UNEP</i> Emisiju samazināšanas deficīta ziņojumu ES daļa globālajās SEG emisijās ir 6 %.
--	--

		ES viena pati nevar atrisināt klimata krīzi. Starptautiskā sadarbība joprojām ir centrālais elements ES ieguldījumā globālajā klimatrīcībā, un ES arī turpmāk aicinās valstis ar lielāko emisiju īpatsvaru apņemties sasniegt iespējami vērienīgākos mērķus.
--	--	--

c)	kādā veidā Puse ir ņēmusi vērā Parīzes nolīguma 4. panta 3. punktu;	Šis NND atspoguļo mērķu vērienīguma attīstību salīdzinājumā ar iepriekšējo NND. Sk. 6. punkta a) apakšpunktu.
d)	kādā veidā Puse ir ņēmusi vērā Parīzes nolīguma 4. panta 4. punktu;	ES izpilda šo noteikumu tādējādi, ka tai ir visu tautsaimniecību aptverošs mērķrādītājs.
e)	kādā veidā Puse ir ņēmusi vērā Parīzes nolīguma 4. panta 6. punktu.	Neattiecas.
7. Kā nacionāli noteiktais devums sniedz ieguldījumu konvencijas mērķa sasniegšanai, kā izklāstīts tās 2. pantā:		
a)	kā nacionāli noteiktais devums sniedz ieguldījumu konvencijas mērķa sasniegšanai, kā izklāstīts tās 2. pantā;	ES uzskata, ka tās NND atbilst <i>UNFCCC</i> mērķim un <i>UNFCCC</i> Parīzes nolīguma ilgtermiņa mērķim, kā izskaidrots 6. punkta a) un b) apakšpunktā.
b)	kā nacionāli noteiktais devums sniedz ieguldījumu Parīzes nolīguma 2. panta 1. punkta a) apakšpunkta un 4. panta 1. punkta izpildē.	